LK 5 Riidaja kool 190
LK 6-7 Haridusaasta kokkuvõte
LK 8 Uuest jäätmeveoperioodist

DETSEMBER 2023

TÕRVA TEATAJA

Väljaandja: Tõrva vallavalitsus **Kujundus:** loovbüroo Kuldne Lammas **Trükk:** Kroonpress **Otsepost:** Omniva **Tiraaž**: 3000 **Toimetus:** Egon Ilisson, kuldne@kuldne.com, 53 736 992

TÕRVA KESKRINGILE KERKIB EMAPUU!

Egon Ilisson

Novembris kuulutati Heimtali muuseumis välja Mulgimaa Arenduskoja poolt korraldatud ideekonkursi „Mulgimaa väravad“ võitjad.

Võitjate tööd hakkavad tulevikus kaunistama Viljandi, Mulgi ja Tõrva vallas asuvaid ringristmikke. Tõrva kesklinnas asuvale ristmikule kerkib tulevikus Jaanis Ilvese taies „Mulkide emapuu“.

Idee sündis kiirustades

Autor Jaanis Ilvese sõnul ei olnud ta konkursiga kursis, kuna oli suve lõpul ja sügisel Eestist palju aega eemal. „Ma ei tea siiamaani, millistes kanalites see võistlus välja kuulutati, aga täiesti juhuslikult küsiti minu käest kohvikus, et kas ma osalen,” ütleb Ilves. Arhitekti sõnul polnud tal aimugi võistluse tingimustest, aga talle tundus, et see on just täpselt midagi tema jaoks. „Järgmisel päeval meenus info konkursi kohta ja vaatasin, et tore ettevõtmine, aga tähtaeg on juba õige pea - seega enam ei jõua,” räägib Ilves, et loobus algselt osalemisplaanist. „Mõte jäi siiski alateadvusse kerima,” tunnistab mees, et mõni päev enne tähtaega suundus ta hommikusel jalutuskäigul ringristmikule ning tegi fotod. Neist piltidest saigi tööde alusmaterjal ja kibekiire töö läks lahti.

Töösse läinud „puukujund" tekkis üsna kiiresti, kuna ringikujuline ala vajas konkreetset kesk-või kontrapunkti ja selle ala teljel asub veel ka laternapost, mida kindlasti eemaldada ei tohtinud.

Ainest filmist „Avatar”

2009. aasta lõpul jooksis kinodes film „Avatar", mille vaatamise järel väljus Ilves kinost lummatuna. „Häbi oli inimene olla. Häbi oli oma liigikaaslaste pärast. Olime ju seal võõral pisiplaneedil halastamatute ja kasumiahnete kolonisaatorite rollis,” tunnistab Ilves toonaseid mõtteid. See film oli aastaid üks tema lemmikutest ja selles filmis oli emapuu EYWA, mis oli justkui kaitsev ingel, eelnevate põlvede mälu- ja infopank ja kõikide liikide ühendaja. „Emapuu oli nagu püha koht, kuhu kohalikud said minna kaebama, ravima või esivanematelt tarkust küsima. Nii kui tekkis suure võra ja laiade juurtega puukujunud, jooksis „Avatari” mälestus kohe sisse,” räägib võidutöö autor.

„Meie pisike maalapike, mida kutsume Mulgimaaks, ja me mulgid ise sarnaneme vägagi globalistlike tuulte käes kaarduva rahvakilluga, kes püüab kuidagi kadumisest pääseda,” toob Ilves välja kujundi, nagu me oleksime tõrukesed, pärinedes ühest ematammest. „Küpsedes potsatame alla ja veereme üle laane laiali. Mõned tõrukesed ei pöördu kunagi emapuu juurte juurde tagasi, kuid emapuud ehk kodukohta ja lapsepõlve ei unusta nad iialgi,” lõi Ilves paralleele. Seega vorm ja põhjendus taiese kavandamiseks olidki olemas.

Puuvõra on plaanis teha aastaaegadega kaasas käivaks. Tüvikehand ise on roostepruun ja muutumatu, elu annavad talle lisavidinad. Kevadel: roosad ja valged õied. Palju ja tihedalt ja nii suured kui väikesed. Suvel: rohelised lehed ja õunad, ladvas asuks näiteks linnupesa. Sügisel: kollased lehed, tammetõrud, seened jne. Talvel: lumehelbed, jõululambid ja mulgi mustriga käpikud ja sokid. „Lisadetailid on kõik lõigatud komposiitplaadist või valgest akrüülist ja on kaetud värvilise kilega. Lisaks mõtlesin, et tore oleks, kui näiteks vabariigi aastapäeval või taasiseseisvuse päeval oleks võra kaetud sadade pisikeste sinimustvalgete lipukestega,” räägib Ilves, et tänud kompostitsiooni valmimise puhul lähevad ka kaasamõtlejatele, kelleks olid abikaasa Marika ja 3D geenius Mark Püvi.

Terasest taies

Kunagi aastaid-aastaid tagasi, kui Ilves oli noor disainer, saatis ta kõigile tolle aasta klientidele jõulukaardi, milleks oli kahest poolest kokkuliidetud paberist jõulukuusk. „See käis lapikuks kokku, et ümbrikuga saata,” räägib Ilves lihtsast tehnoloogiast, mis võimaldab tasapinnaliste kujundite ühendamisel tekitada kerge vaevaga ruumilise kujundi. „Kuna Mulgimaa väravate võistlustöö tingimuseks oli ilmastikukindluse tagamine vähemalt viieks aastaks, saab antud juhul kasutada vaid teraslehte. Teraslehte saab laseriga ülitäpselt ja kiiresti lõigata ning viimistlusprobleemidest vabanemiseks on vaja lehed tarnida roostes kujul.

Projekt kõlab kui kallis lõbu, aga autori sõnul sõltub taiese hind suures osas kasutatava teraslehe paksusest. „Eks see tuleb viia nii õhukeseks, et püsivus veel säiliks. Maksumuse suurusjärku ma ennustada ei julge, aga massiivsed asjad odavad pole,” räägib Ilves, et püüab mahtuda eelarve mahu piiridesse.

Jaanis Ilves on nõus, et selliseid kunstiteoseid võiks vallas kindlasti rohkem olla, aga küsimus on peamiselt rahastuse leidmises. „Kes on liikunud Leedus Šiauliais, see on märganud, kuidas linna peatänaval leiab ohtralt suuremaid skulptuure ja pisivorme,” räägib Ilves, et tal endal on mitmeid ideid ka Tõrva puhul olemas.

Ideekavandeid oli rohkelt

Võidutööde väljaselgitamiseks moodustati valdades komisjonid, kuhu lisaks vallapoolsetele esindajatele kuulusid legendaarne skulptor Mati Karmin, arhitekt-planeerija Tiia Kallas ja Mulgimaa Arenduskoja tegevjuht Erich Palm. Ekspertidena kaasati ka Transpordiameti esindajad. Tõrva valla komisjonis osalesid lisaks eelmainitutele vallavolikogu esimees Maido Ruusmann, vallavanem Helen Elias ja planeeringu-vallavara komisjoni esimees Hardo Lust. Kokku esitati kolmele ringristmikule 35 kavandit, neist Tõrva 12.

Võitjaid tänasid auhindade väljakuulutamisel Mulgimaa valdade vallavanemad – Helen Elias, Imre Jugomäe ja Alar Karu. Tõrva vallavanem Helen Eliase sõnul oli komisjon oma otsuses üsnagi üksmeelne, kuid mõtlemapanevaid kunstiteoseid oli esitatud veel. „Võidutöö puhul sai määravaks tema praktilisus – võimalus seda muuta, mängida ning kohendada vastavalt vajadusele ja aastaajale. Siiski oli paljude tööde puhul nii, et mida rohkem seda vaadata, sest rohkem avanes erinevaid kihte ning taiesed omandasid järjest uusi mõtteid. Hoiame kindlasti kõik esitatud kavandid alles ning võimalusel võtame autoritega ühendust mõnel teisel korral, kui on võimalus avalikku ruumi kaunistada,“ sõnas Elias.

Võidutöö autoreid ootab 3000 euro suurune preemia.

Viljandi vallas otsiti taiest Viiratsi ringristmikule ning komisjon valis parimaks tööks Sebastian Talmari ja Allar Esko töö „Põim“. Mulgi vallas valiti välja Abja-Paluoja Sarja ringristmikule võidutööks „Mulgimaa õied“, autoriteks Ella Mari Roosi, Triin Vaino ja Miia Laur.

EGON ILISSON

EDASI AINULT PAREMAKS

Kui keegi oleks kümme aastat tagasi kõige hullemate sajatuste saatel öelnud, et varsti-varsti vuhab planeedil inimkonda laastav viirus, Euroopas pauguvad mitmel rindel kahurid ning Eestis loetakse inflatsiooni protsendipunktide asemel kümnete protsentide kaupa, oleksin ma talle selle Ümera Ülo stiilis jutu peale öelnud: „Ah ära plära!". Täna, 2024. aasta eelõhtul, oleme seisus, mil võiksime hirmunult küsida, kas siit on veel võimalik halvemaks minna.

Kahjuks on alati võimalik, et asjad lähevad veelgi hullemaks, sest kui tundub, et kõik halvad asjad on korraga toimumas, üllatatakse kindlasti veel millegagi. Samas, kui karta kõige hullemat, siis saame ka selleks paremini valmis olla. Nii mõnedki ütlevad, et inimkond oligi liiga sinisilmseks muutnud - patsifistid pistsid juba lillekesi püssitorudesse, investeerimisgurud kuulutasid igavest majanduslikku õitsengut krüptograafiliste varade näol, arvamusliidrid oli valitsuse asemel Youtubes. Inimkond mõtles sellele, kuidas homme on tänavad puupüsti täis elektri ja vesiniku jõul sõitvad autosid, kuidas kõige raskematele haigustele leitakse iga hetk ravi ning inimkond sööstab vääramatult kõikide rahvaste sõpruse poole.

Ka mina olen selles osas sinisilmne või vähemalt ma tahaksin väga uskuda, et kui inimkonnast valdav osa ikkagi on loogiliselt mõtlev, empaatiline ning edasipürgiv, siis headus võidab. Samas näen ma iga päev üha rohkem, et mitte ainult maailm, vaid ka riigid ning väiksemad kogukonnad on lõhki minemas. Selle põhjuseks on paljuski stress kogu maailmas toimuva pärast: hirm tuumasõja ees, mure majandusliku hakkamasaamise pärast, mõte sellest, millise planeedi meie lapselapsed meilt päranduseks saavad. Ja see kõik peegeldub meie igapäevasesse suhtlusesse omavahel. Suhtluses sõprade, elukaaslaste, laste ja kolleegidega. Me räägime omavahel tavapärasest rohkem halbadest asjadest, vaidleme õige ja vale maailmavaate osas, valime leere nii rahvuste kui poliitäärmuste seas - läheme seetõttu omavahel lepitamatult tülli. Isegi meie, kes me elame rahulikus riigis, kus kümnendi suurim mäss on õpetajate streik või mõne fraktsiooni riigikogu saalist välja marssimine.

Ma ei tea, kas see on hea või halb, aga päevapoliitikat ma lasen endale viimasel ajal ligi ainult ERRi portaali, „Aktuaalse kaamera" ja „Esimese stuudio" kaudu. Ülejäänud kirjutistest ja poliitikat sisaldavatest saadetest püüan kauge kaarega mööda vaadata (kui see vaid vähegi võimalik on). Üheks põhjuseks on see, et ajakirjanduse klikinälg on ajanud uudised väga negatiivseteks, otsimaks intriigi igas väljaütlemises või kellegi käitumises. Teiseks see, et rahvusringhäälingu kaudu saan ma kogu vajaliku info ka kätte. Saadete ja portaali toimetajad on minu eest juba selle tohutu eeltöö ära teinud ja uudistemägedest parimad ning informatiivsemad palad välja noppinud.

Ja ma olen täheldanud, et ma olen läbi selle rahulikumaks muutunud. Ma ei sajata enam nii tihti omaette, kui näen, et keegi teeb riigikogu saalis mõne idiootse väljaütlemise või provotseerib teisi osapooli. Ma lülitan ennast välja, kui keegi hakkab minuga rääkima mingist isevärki poliitikast, infost, mis talle on tagatubade, suitsunurkade või poolpõrandaaluste *podcastide* (raadiosaadete) kaudu ette söödetud. Ma lihtsalt ei tea nendest uudistest midagi ega hakka ka midagi arvama. Aga ma tean, et info edastaja serveerib selle alati talle sobivas kastmes ning enda seisukohtadest õrna puudutuse saanuna.

Ja nii nagu ilus aeg võib sõrmenipsust muutuda koledaks, võib see kõik hetkega pöörduda tagasi heaks. Ma tunnetan, et see jõuluaeg tuleb kuidagi vaiksemalt, rõõmsamalt ja tundega, et ükskõik, mis me arvame meid ümbritsevast, siis Sina ja mina oleme ikkagi sama kandi inimesed, sama riigi kodanikud, sama planeedi asukad. See ongi see põgus rahunemise hetk, mida me nii väga vajame.

Ilusat paremaks minemist ja… armastage!

KAUNIST AASTA LÕPPU, HEAD TÕRVAKAD!

Maido Ruusmann,
Tõrva Vallavolikogu esimees

Taaskord on kätte jõudnud see aeg aastas, mil vaadatakse ühteaegu nii seljataha kokkuvõtete tegemiseks, kui seatakse pilk tulevikku, et panna paika uued sihid ja eesmärgid.

See aasta oli minu jaoks mõneti erinev eelmistest, sest nüüd saan viia tõrvakate rõõmud ja mured otse Toompeale. Kuigi mind enam igapäevaselt Tõrvas ei pruugi kohata, olen ma jätkuvalt panustamas nõu ja jõuga piirkonna arengusse vallavolikogu esimehena. Ega muudmoodi ette ei kujutakski – olen läbi ja lõhki tõrvakas ning siinkandis toimuv on mu südameasi olnud juba 2005. aastast, mil alustasin linnavolikogu liikmena. 2009. aastal sai minust abilinnapea, 2013. aastal linnapea ning 2017. aastast kuni tänavuse aprillini lasus mul vastutus juhtida ühinenud valla käekäiku. On olnud üks pöörane sõit!

Koos aasta lõppemisega jõuab finišini ka pikalt oodatud ja vajatud objekt - renoveeritud ja uueks saanud Tõrva Tervisekeskus. Kui teised olulised investeeringud said tehtud veel enne sõda ja hindade tõusmist – Veemõnula, staadion, tänavavalgustuse uuenemine, Mulgi Elamuskeskus -, siis tervisekeskuse hange tõi kaasa ootamatusi ning protsesside aeglustumist. Aga nagu öeldakse, siis kaua tehtud kaunikene! Lisaks uuele ja kaasaegsele hoonele on perearstiteenuse pakkumisel oodata teisigi muudatusi, mille eesmärk on teenust pakkuda järjepidevalt ja kvaliteetselt. Teatavasti on perearste meie riigis vähevõitu ning juba praegu on 71 asendusnimistut ning 300+ perearsti, kes peagi suundumas väljateenitud puhkusele. Tõrva vallas on hetkel kolm perearstide asendusnimistut ning nende lepingud on peagi lõppemas – just sel põhjusel valis Tervisekassa Tõrva esimeseks paigaks pilootprogrammi käima lükkamiseks. Piloodi raames saab Tõrva Tervisekeskusest uuenduslik perearstikeskus, kus üks teenusepakkuja pakub teenust kõigile kolmele nimistule ning tööle asub ühtne meeskond. Siiralt usun, et vajalik teenus on muutumas vaid paremuse poole.

Tõrva kirjutas end lõppeva aasta jooksul veelgi tugevamalt Eesti kaardile atraktiivse kuurortlinna, Mulgimaa kuurordi ning võimekate sportlaste kasvupaigana. Suve hakul avas Sooglemäel uksed kauaoodatud mulkide maamärk Mulgi Elamuskeskus, mis annab edasi täpsemat aimdust sellest teada - tuntud mulkide nutikusest, kavalusest ja edasiviivast jonnist. Tegemist on ainsa kultuuril põhineva elamuskeskusega Eestis – kes veel pole sinna sattunud, siis oma juurte ja esivanemate tarkusega tasub tutvuda. Lisaks kultuurinautlejatele satub Tõrva kanti ka senisest enam toidugurmaane. Pole ka midagi imekspandavat – sel aastal avatud autentset Itaalia kööki pakkuv pitsarestoran Malmizza teeb oma kvaliteedi ja maitseelamustega silmad ette paljudele pealinna tippkohtadele! Uue hingamise on saanud ka Tõrva ööelu, seda õdusa loomekohviku Jane näol, mis pakub mõnusat äraolemist ja korralikku valikut eri veinidest ja kokteilidest. Peresid üle terve Eesti ja kaugemaltki meelitab külla Kaasiku talu loomaaed, kus kohtab nii tuttavaid koduloomi kui ka eksootilisi isendeid, keda võib nii toita, puudutada kui ka kättegi võtta. Loomaaed paneb kahtlemata särama väiksemate ja suuremate silmad!

Üleskutse meile kõigile nii järgmiseks aastaks kui kaugemaks tulevikuks - anname veel hoogu, teeme üheskoos Tõrvast kõige parema elukeskkonnaga paiga Lõuna-Eestis!

Tõrva on tuntud kui odaviskepealinn, kuid järjest rohkem pakuvad tiitlile konkurentsi motosport ja kergejõustik. Rallikrossis teeb juba mitmendat aastat võimsaid tegusid noor ja talendikas sõitja Maiko Tamm koos oma professionaalse tiimiga. Tänavu võideti esimese eestlasena Põhjamaade võidusõidusari RallyX Nordic. Olen veendunud, et Maikost kuuleme veel palju ja väga head! Kergejõustikuilmas teeb tublilt omale nime Bianka Uhtjärv, kes püstitas sel aastal U18 vanuseklassi 2000m takistusjookus uue Eesti rekordi. Medalivõite on tal nii kodustelt kui Baltikumi võistlustelt ette näidata rohkemgi ning Eesti Kergejõustikuliit nimetas ta U18 klassi aasta kergejõustiklase nominendiks. Mainimata ei saa jäta Romet Kivi, kelle nimi spordisõpradele juba väga tuttavaks on saanud. Sel aastal võistles Romet muuseas ka Brasiilias koolinoorte kergejõustiku maailmameistrivõistlustel, tuues koju hõbemedali. Vägev - tõrvakad teevad!

Mida tulevik toob? Kui kõik läheb positiivselt, nagu plaan ette näeb – kui tuleb Euroopa Liidu toetus, valla eelarve võimaldab, volikogu otsustab omaosaluse katta, leiame head ehitajad ja vallavalitsuse toimekas meeskond omalt poolt kõik vajalikud toimingud teeb, võib juba paari aasta pärast Tõrva linna ühest signatuurhoonest – Tõrva kõrtsihoonest – saada multifunktsionaalne meelelahutus- ja vaba aja keskus. Kuigi meil juba praegu toimuvad Tõrvas väga tasemel üritused, on meil vajaka sisesaalist, kus läbi viia kontserte, etendusi, seminare, näituseid ja mis kõik veel. Juba päris lähitulevikus ja käegakatsutavalt on Vanamõisa elamurajoonis kerkimas uued majad, kuhu noored pered, kes Tõrvat suurepärast elukeskkonda kõrgelt hindavad, üle terve Eesti kokku tulevad.

Siit ka üleskutse meile kõigile nii järgmiseks aastaks kui kaugemaks tulevikuks – anname veel hoogu, teeme üheskoos Tõrvast kõige parema elukeskkonnaga paiga Lõuna-Eestis! Oleme ju osa Mulgimaast, Mulgimaa kuurort ja meie vallakeskus on ajalooline suvituslinn - ainest minevikust ju küll ja veel. Kuigi rahvastiku üldarv näitab vähenemise trendi, siis on just Tõrva üks neist vähestest maapiirkondadest, kuhu tullakse rohkem, kui siit minnakse. Kõik investeeringud, mis juba tehtud, mis tegemisel ning mis alles mõtetes, on üks oluline osa kõigest sellest vajalikust, et siinolijatele ja siiatulijatele oleks Tõrva parim paik elamiseks, külastamiseks ja investeerimiseks. Suur tänu teile, head tõrvakad ja Tõrva sõbrad, et olete andnud oma panuse Tõrvast parema kodupaiga loomiseks! Eriline tänu ka meie tublidele ettevõtjatele, kes pakuvad meie headele inimestele tööd, loovad oma tegevusega väärtust ja kellel on suur osa parima elupaiga loomisel. Üheskoos edasi, parimaks!

Kaunist jõuluaega, meeleolukat aastavahetust ja edukaid ettevõtmisi uueks aastaks!

TAAGEPERA KÜLASELTS - VÄÄRT KODUPAIK 2023

Novembri viimasel päeval toimus Otepää kultuurimajas Valgamaa vabaühenduste, kogukondade ja kaunimate kodude tänusündmus. Õhtu ühe olulisima tunnustuste pälvis Taagepera külaselts, kellele omistati tunnustus kui väärt koduselts.

Nominentideks esiti veel Tõrva vallast MTÜ Mäe-Koda, Tõrva Kinosõprade Selts MTÜ, Tõrva Noorte Liit MTÜ, Mulgi Elamuskeskus MTÜ, Ala külaselts, Riidaja-Põdrala kogukond.

Valgamaa kaunima kodu konkursile esitati sel aastal 13 kandidaati, neist laureaadi tiitliga pärjati kolm: Rita Tõkke suvekodu Tõrva linnas, Ülle ja Richard Künnapi kodu Otepää vallas ning Mare ja Olaf Voode kodu Valga linnas.

Palju õnne kõigile!

REGISTREERI ELUKOHT TÕRVA JA VÕIDA 250 €!

Kui oled tõrvakas, kuid mingil põhjusel ei ole Sa ennast vallaelanikuks ametlikult vormistanud, siis tee seda kindlasti enne tänavust 31. detsembrit. See otsus tagab, et alates 1. jaanuarist 2024. aastal hakkab Sinu tulumaks laekuma Tõrva valla eelarvesse. Sellega annad omapoolse panuse valla edasisse arengusse.

Uute elanike vahel, kes registreerivad end Tõrva valla elanikuks ajavahemikul 1. detsember kuni 31.detsember 2023, loositakse välja kahele õnnelikule 250€.

Vallasisene ümberregistreerimine ei kvalifitseeru auhinnaraha loosis osalemiseks, samuti ei osale ennast vallast välja ja seejärel sisse kirjutajad. Võitjate nimed avaldatakse Tõrva valla kodulehel.

Täpne ülevaade oma elanike arvust ja vanusest võimaldab vallal paremini elukorraldust planeerida. Tulubaas, mida saab kasutada valla arendamiseks ja teenuste osutamiseks, sõltub registreeritud elanike arvust. Seetõttu palume kindlasti oma elukohaandmed üle kontrollida, sest see mõjutab näiteks ka erinevate toetuste taotlemist.

Kuidas end Tõrva valla elanikuks registreerida?

- rahvastikuregister.ee lehel – logi mugavalt sisse ID-kaardi, SmartID või Mobiil-ID-ga ning esita elukohateate avaldus.
- Tõrva vallavalitsuses – täida elukohateate avaldus vallavalitsuses kohapeal.

Lisainfo loosimise tingimuste kohta:

Marianne Sokk
marianne.sokk@torva.ee
522 8355

Lisainfo ja abi Tõrva valda sisse kirjutamiseks:

Eve Eisen
eve.eisen@torva.ee
766 5316

KERGEJÕUSTIKUVÕISTLUS SAI TUNNUSTUSE

24. novembril toimunud Eesti kergejõustikuauhinnad 2023 üritusel kuulutati kategooria „Pika traditsiooniga võistlus" võitjaks Tõrva kergejõustikupäev olümpialastega - Peeter Kirdi mälestusvõistlus. Sel aastal juba 16. korda toimunud laste kolmevõistlus, kus ergutavad noori ja autasustavad neid Eesti tippsportlased, on kahtlemata üks populaarsemaid spordiüritusi. Auhinna võttis vastu SK Viraaž treener Viljo Grauding. Lisaks spordiüritusele oli äramärgitute seas neidude U18 vanuseklassi parimaks kergejõustiklaseks nomineeritud Bianka Uhtjärv.

Tähelend 2023

16. novembri õhtul tunnustas laste ja noorte annete arendamise patroon Vabariigi Presidendi abikaasa Sirje Karis ning Haridus- ja Teadusministeeriumi kantsler Kristi Vinter-Nemvalts rahvusvahelistel võistlustel silmapaistvaid tulemusi saavutanud õpilasi ning nende juhendajaid sündmusel „Tähelend 2023“. Tõrva vallast pälvisid tunnustuse Romet Kivi ja tema juhendaja Viljo Grauding ning Maiko Tamm ja tema juhendajad Ivo Traubergs ja Avo Tamm.

Alustatud on raietöödega

Alustatud on Tõrviku poe taga kasvavas Riiska-Tõrviku metsas plaanitud ja kohaliku kogukonnaga kokku lepitud raietöödega.

0,6 hektaril tehakse aegjärkne raie ja raieküps mets raiutakse hõredamaks, et uus metsapõlv saaks kasvamiseks piisavalt valgust ja ruumi. Pärast raiet istutatakse alale männid, et ka tulevikus kasvaks seal männienamusega mets. Riiska-Tõrviku metsatööde plaaniga kuni aastani 2033 saab tutvuda Tõrva valla kodulehel.

Sportlaste tänuüritus toimus Malmizzas

Traditsiooniline sportlaste tänuüritus ja aasta kokkuvõtmine toimus sedapuhku Malmizzas, kuhu olid saabunud nii noor-, harrastus- ja tippsportlased, treenerid ja klubide eestvedajad. Eduka hooaja eest tänasid sportlasi vallavanem Helen Elias, spordi- ja rahvatervisespetsialist Tiina Neumann ning valla spordikomisjoni liikmed Harry Mägi ja Olga Meltsas.

Pitsategemises proovis kätt ka üritusel külalisena osalenud endine tipprattur Tanel Kangert, kelle eestvedamisel jõudis sel aastal esimest korda Tõrva meeleolukas rattasõit Gravel Grinder. Sportlased said maitsta nii Kangerti kui Magnus Kirdi valitud komponentidest tehtud pitsasid.

Vallavanem Helen Elias tegi ülestõstmise järgmisel aastal Eestimaa suvemängudel tuua koju valdade arvestuses esimehe koht - eesmärk on igatahes seatud! Tänud sportlastele suurepärase aasta ja tublide tulemuste eest.

Jõumehed näitasid klassi

Leedus Birštonases toimunud jõutõstmise Põhja-Euroopa meistrivõistlustel oli kohal erinevate võistlusalade ja -klasside peale üle 170 osavõtja - Eestist, Lätist, Leedust, Rootsist ja Hispaaniast. Aladeks olid jõutõstmine, push-pull (surumine ja jõutõmme), eraldi surumine, eraldi jõutõmme ja küünarvarre kõverdamine. Eestit esindas võistlustel klubi Kõver Kang, mille liikmed on ka tõrvakad Raiko Borissov ja Ardo Lilleorg. Mõlemad mehed tulid ka Põhja-Euroopa meistriteks.

Borissov tuli meistriks kahes jõutõstmise kategoorias - rinnalt surus mees 252,5 kg (võitja kuni 140 kg kategoorias) ja küünarvarre kõverdamise tulemus oli 90 kg, mis andis esikoha nii omas kaaluklassis kui ka absoluutarvestuses. Lilleorg surus rinnalt 250 kg, mis oli parim kaalukategoorias kuni 125 kg ja absoluutarvestuses kolmas tulemus.

Meeskondlikult saavutas Eesti tiim kolmanda koha.

AASTALÕPU INTERVJUU VALLAVANEM HELEN ELIASEGA

Küsis Egon Ilisson

Aasta 2023 on Eesti poliitikas ja majanduses väga segane aeg olnud. Kuidas selle taustal on Tõrva valla poliitikas seis? Kas kuidagi on ka üleriigiline poliitika jõudnud kohaliku volikogu vastasseisudesse?

Demokraatia võluks ongi maailmavaatelised erinevused, mida jagub erinevatele poliitilistele tasanditele. Olen veendunud, et konstruktiivne ja argumenteeritud debatt on edasiviiv jõud nii riigi- kui kohaliku omavalitsuse tasandil.

Ma ei tunneta, et riigipoliitika teemad oleksid tekitanud märgatavat vastasseisu kohalikul tasandil. Pigem saab hea näitena välja tuua, et volikogu komisjonide töös on opositsionääride poolt kõlanud häid ettepanekuid, näiteks kogukonnakeskuse kontseptsiooni väljatöötamisel. Tõsi, et oleme opositsiooniga teatud küsimuste osas eriarvamustel, kuid usun, et meie kõigi ühine eesmärk on Tõrva valla inimeste heaolu ja piirkonna areng.

Oled vallavanem olnud alates aprillist. Millised on olnud olulisemad teemad selle aja jooksul?

Vaieldamatult üheks kõige olulisemaks teemaks on haridusreform ja selle kvaliteetse sisuga täitmine, mille osas meeskond igapäevaselt toimetab. Edulooks võib pidada uuenduslikku koolijuhi konkurssi, mille tulemusel saime koole juhtima väga hakkaja noore inimese. Kui tavapäraselt kuuleme kõrvalt valdadest konkursi luhtumiste kohta, siis meie konkursil jõudsid vestlusvooru lausa kolm head kandidaati. Ühtlasi on hea meel, et Tõrva muusikakool on saanud endale oma ruumid Männiku tänaval. Rõõm on sisse astuda majja, kus kõlavad vastu ilusad meloodiad ja laste hõisked.

Mulle on väga oluline, et Tõrva vallas pakutakse suurepärast esmatasandi tervishoiuteenust. Rõõm on tõdeda, et pikalt kestnud tervisekeskuse ehitus on jõudmas lõpusirgele ja uuest aastast hakkab toimima terviklik tervisekeskus, kus mitte ei tagata ainult perearstiteenust, vaid saavad olema ka erinevad eriarstid, näiteks füsioterapeut, günekoloog. Sellega seoses - palun aktiivset osavõttu jaanuaris toimuval infopäeval, kus Tervisekassa, Terviseagentuur ja Tõrva Tervisekeskus annavad ülevaate, kuidas arstiabi osutamine hakkab uuest aastast toimuma.

Jätkuvalt peame oluliseks mainekujundust, mille abil saame muuta oma piirkonda atraktiivsemaks ja seeläbi meelitada siia eelkõige uusi elanikke, aga ka turiste, kes loovad lisandväärtust, tarbides kohapealseid teenuseid. Üheks oluliseks mainekujunduse osaks on kvaliteetsed üritused, mis toovad piirkonda suurel arvul külastajaid ja panevad Tõrva nime kõlama läbi heade emotsioonide. Sel aastal toimusid Tõrva Tule-Päevad väga edukalt ja ilma suuremate probleemideta, mille eest tuleb tänusõnad öelda toimekale meeskonnale.

Abivallavanema oli sinu suur missioon haridusvaldkonna reformimine. Kas ka vallavanemana on see prioriteediks ning kuidas sellega läheb?

Kohaliku omavalitsuse eelarvest moodustab üle 50% haridusvaldkond ja see peabki olema iga hooliva omavalitsuse üks prioriteetidest. Tõrva vallavolikogu on teinud tulevikku vaatava otsuse haridusreformi vastuvõtmise näol ning sügisel alustasime uut õppeaastat juba muudatustega haridusvaldkonnas. Haridusvõrgu korrastamise juures ei tohi tagaplaanile jätta sisulist poolt, mille väärtus on oluliselt suurem ja mõjukam kui lihtsalt hoonel, kus õpitegevus toimub.

Maailm on kiires muutumises ja seda ka haridusvaldkond. Tänapäeva hariduselust rääkides on oluline lähtuda nüüdisaegsest õpikäsitusest. Õppimine ja õpetamine peab toimuma tänasest õppijast lähtuvalt ja avatult ning arvestama 21. sajandi oskuste tähtsust. Info hulk kasvab iga hetkega ning sellega peab oskama toime tulla, vajadusel kasutama ka tehisintellekti abi. Kindlasti ei tähenda see traditsioonilistele õppemeetoditele täielikku seljakeeramist, vaid lõimimist ja uut õpidisaini.

Haridusvaldkonna võimestamine käib meil täie hooga ja seda igapäevaselt. Alles novembri viimasel nädalal käisime koos haridusjuhtide ja tugispetsialistidega tutvumas Pärnu linna erinevate koolide ja lasteaiaga, et õppida nende kogemustest ja edulugudest. Saime ainult kinnitust, et meie valla haridus- ja noortevaldkonna arengukavas ettenähtud suunad on igati õiged ja asjakohased. Näiteks Pärnus käivad 1. klassi õpilased kord nädalas muusikatunnis muusikakoolis ja tutvuvad erinevate pillidega. See on hea näide, kuidas erinevad asutused teevad omavahelist koostööd, lõimides üldharidusõppe ja huvitegevuse. Ära ei saa unustada õpetajat - koolipidajana on meile oluline õpetajaameti väärtustamine ja sobivate tingimuste loomine. Meie eesmärk on pakkuda Tõrva vallas kaasaegset ja parimat haridust ning selle saavutamiseks ka ühiselt tegutseme.

Vallavanem Helen Elias võttis tänavu ka ise osa paljudest vallas toimunud spordivõistlustest. Foto: Egon Bogdanov

Mainisid vallavanemaks saamisel, et panustad palju meeskonnatöösse. Kuidas on kujunenud oma tugeva tiimi loomine ning milliseid muutuseid oled personalis/ametkonnas teinud ametiajal?

Organisatsioonikultuur on iga asutuse selgroog. Kui pole ühtset arusaama väärtustest ja eesmärkidest, ei suuda ükski organisatsioon tagada efektiivsust maksimaalsel viisil. Eesmärgid aga tuleb kokku leppida juba volikogus ja see on vallavalitsusele sihiseadeks. Seetõttu pean väga oluliseks Tõrva valla uue arengukava koostamist, mille alusel saame vallavalitsuse, volikogu, kogukondade ja huvigruppidega kokku leppida, millises suunas soovime liikuda. Arengukava ei saa olla pikk ja bürokraatlik tekstimassiiv, kust on keeruline välja lugeda eesmärke. Olulisemad sihid peavad olema koheselt visuaalselt arusaadavad kõigile, kes dokumendiga tutvuvad.

Ma pean end meeskonnamängijaks ja olen veendumusel, et igaühe panus meeskonnas on oluline. Tõrva Vallavalitsuse struktuuris töötab palju tublisid inimesi ja minu roll juhina on luua neile selged arusaamad ja suurepärane õhkkond oma võimete realiseerimiseks. Igal eesmärgil peab olema vastutaja, tähtaeg ja mõõdik, mis on abivahendiks ja fookuse hoidmiseks eesmärkide saavutamisel. Organisatsiooni sees peab info liikuma hästi ja ma lähtun põhimõttest, et suuremate eesmärkidega seotud arengud peavad olema teada igale meeskonna liikmele, sest üldiste küsimuste korral võiks ikka vallavalitsuse töötaja osata neile vastata.

Läheme tõsisemaks ja konkreetsemaks. Pole just lihtne aeg olla vallavanem. Inflatsioon, halduskulud ja investeeringute vajadus mõjuvad valla rahakotile. Mis hinde annaksid 10 palli süsteemis valla majanduslikule hetkeseisule ja miks?

Viimased kaks aastat on valla majandustegevuses olnud keerulised, seda eelkõige seepärast, et püsikulud on suurenenud ja valla tulubaas mitte. 2023.a käivitatud hoolekande reformi läbiviimiseks eraldati küll vallale toetust, kuid kokkuvõtvalt peab vald panustama täiendavaid vahendeid.

Valla laenukoormus läheneb 50% põhitegevuse tuludest. Euribori tõusuga on oluliselt suurenenud ka laenuintressid. Postiivse poole pealt pole vald pidanud sulgema kultuuriasutusi ja koole, mida on tehtud mitmel pool üle Eesti. Haridusvõrgu korrastamine 2023.a oli ainuõige samm, sest laste arv maapiirkonnas on vähenenud ja 30 lapsega põhikooli pidamine on ebaefektiivne. Ma ei taha kiruda riiki, et raha eraldatakse vähe, sest ka riigi rahaline seis ei ole kiita ja sellest olukorrast tuleb aru saada. Siiski aga ei sõltu kõik kohalikust omavalitsusest (energia hinnatõusud, laenuintressi %, käibemaksu tõus jne). Me võime diskuteerida, kas riigi valitsemises on tehtud alati just kõige läbimõtestatumaid otsuseid, aga hetkel peame keskenduma sellele, et pakkuda meie vallaelanikele parimaid võimalikke teenuseid.

Mina isiklikult annaks hindeks majanduslikule hetkeseisule 5 (selline keskmine). See on hinne kogu situatsioonile, mis hõlmab ka välismõjusid. Oleme näinud palju vaeva, et muutuda kuluefektiivsemaks ja selle osas käib samuti iga päev tihe töö valdkondade siseselt.

Sõda Ukrainas on kestnud väga pikalt. Kuidas läheb Tõrvas elavatel sõjapõgenikel?

Tõrva vallas on ligikaudu 120 Ukraina sõjapõgenikku, kellest 15 õpib koolides ja 8 last käib lasteaias. Ukraina koordinaator Kristi Napast on nende integreerimiseks Eesti ühiskonda teinud väga head tööd ja see pole olnud lihtne, kuid tulemused on seevastu väga head. Tegeleda on tulnud nii sotsiaalsete, majanduslike, vaimsete probleemidega kui ka igapäevaeluga seotud tegevustega toetamisega. Töö tulemuslikkust näitab see, et enamus ukrainlasi käib tööl ja vaid vähesed mitte. Pered on kohanenud igapäevaeluga ning neil on sujuv koostöö asutuste, KOV ametnike ja õppeasutustega ning kõik vanusegrupid on saanud nõustamist ja teavad, kuhu abi saamiseks pöörduda.

Tõrva vald on osa Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024-st. Mida toob see tuleval aastal meile?

Spetsiaalselt Tartu 2024 auks ja ainult üheks õhtuks kutsume ellu pärimusetenduse „Tõrva Loits", mida saadab rohke tuli, vesi, valgus ja imetrikid. Vaatemänguline kontsert-etendus sulab hämaruses ühte Tõrva Tulede Öö valguskunsti- ja muusikarajaga. On, mida oodata, ja kindlasti tasub varakult kalendrites 17.-21. juuli broneerida, sest toimumas on palju erinevaid sündmusi kogu nädala vältel. Eesmärk on, et kõik tõrvakad üle kogu maailma jõuaksid vähemalt selleks ajaks oma armsasse kodulinna.

Kalendrites tasuks broneerida ka 2. juuni, sest tänavu toimub meie juures Valgamaa laulu-ja tantsupidu. Nagu Tõrva korraldamistele juba loomuomane on, siis sel korral saab ka laulu- ja tantsupidu uuenduslikuma kuue, samal ajal mitte unustades meile olulisi traditsioone.

Viljandi arvutab välja, palju toob folk linnale käivet ja kasumit, ning peab seda üliolulisek tuluks eelarve täitmisel. Kui edukad on Tõrva Tule-Päevad?

Tõrva Tule-Päevad on Tõrva valla jaoks kõige olulisem ja mainekujunduslikult suurim üritus. Me saame rääkida 10 000 inimesest, kes juuli eelviimasel nädalal meie juurde jõuavad ja tarbivad kohapealseid teenuseid. Konkreetseid numbreid, mida külastajad piirkonda toodete ostmise ja teenuste tarbimise näol jätavad, ei oska täpselt välja tuua. Kõik majutusasutused on tule-päevade puhul täiesti broneeritud ning poedki tavapärasemast tühjemad. Kui suudame vallana olla aktraktiivne piirkond, siis läheb hästi ka meie ettevõtetel.

Kuidas läheb meie maapiirkondadel ning kas 2024. aastal on oodata rahasüste ka väiksematesse asulatesse?

Oleme otsustanud, et igal aastal on Tõrva linna kõrval on üks asula, mis saab suurema tähelepanu ja rahastuse. 2023. aastal oli fookus Hummulis, kus sai renoveeritud mõisahoone ruume, et lasteaed, raamatukogu ja noorsootöö saaksid kolida ning toimetada koos kooliga ühtses kogukonnakeskuses. Ausalt - ma tunnen majja sisse astudes ühtset hingamist! Nii lapsed, küla aktivistid kui ka väärikad teevad üheskoos vahvaid üritusi ja sinna sattudes tulen alati ära sealt positiivsete emotsioonidega. 2024. aastal pöörame rohkem tähelepanu Riidajasse ning plaanis on alustada samuti mõisahoone rekonstrueerimistöödega, et luua raamatukogu juurde kogukonnakeskus ja puhuda uhkele mõisahoonele elu sisse.

Mida soovid uueks aastaks Tõrva valla elanikele?

Kõigepealt rohkem märkamist! Kui teil on häid ideid, näiteks põnev üritus, või märkate, mida saaks paremini teha, olgu selleks haljastuse küsimus või tee olukord, siis andke meile julgelt teada! Vaid nii saame kiiremini reageerida ja parendada meie armast koduvalda.

Soovin uuest aastaks kõigile üksteise hoidmist ja toetamist ning märkamist! Mõtleme üheskoos, kuidas saame jõuda paremini ja kaugemale, ärme raiska aega negatiivsusele. Me ise kujundame enda hoiakud ja läbi positiivse meelestatuse oleme ise tervemad ja õnnelikumad.

RIIDAJAS ON ANTUD KOOLIHARIDUST 190 AASTAT

Eve Toompalu

25. novembril tähistati Riidaja kooli 190. sünnipäeva. Uhke ja väärikas number väiksele Riidaja külale, mis sai augustis 800 aasta vanuseks. Kenal lumisel kadripäeva õhtupoolikul kogunesid koolimajja vilistlased, endised koolitöötajad ning külalised, et koos pidada maha vahva ja meeleolukas sünnipäevapidu.

1833. aastal asutas mõisaomanik George Constantin von Stryk Riidajasse vallakooli. Sama numbriga mälestuskivi seisab kindlalt praeguse koolimaja õuel. Tollane koolimaja asus Riidaja-Murikatsi tee ääres ja lapsed said koolist ainult lugemisoskuse.

1869. aastal sai vallakool kuni 90 õpilase jaoks uue koolihoone ja lugemise kõrval hakati õpetama ka kirjutamist ning rehkendamist. Kahekolme talvega anti kogu kooliharidus ja nii käidi teadmisi värskendamas kord kuus leeri minekuni. Aastal 1882 asutas mõisaomanik Friedrich von Srtyk Riidajasse mõisatööliste jaoks mõisakooli, mis aga hävines paarkümmend aastat hiljem ja lapsed siirdusid taas vallakooli.

Tippajal 135 õpilast

1920. aastal kehtestati Eesti Vabariigi seadus ning algkool muudeti 6-klassiliseks kooliks. Kolm aastat hiljem viis Riidaja vallavalitsus kooli üle endisesse härrastemajja ja senisest koolimajast sai vanadekodu, mille hoone 60ndate keskel lammutati. Edasine ajajärk oli kooli tegevuses tihe, kui loodi muusikaselts „Vambola", milles lõid kaasa ka kohalikud õpetajad ja pidude sissetulekust toetati kehvemal järjel olevate perede õpilasi. Koolis oli tollal ligi 70 õpilast.

Aastast 1944 sai Põdrala valla Riidaja 6-klassilisest koolist Valgamaa Riidaja Mittetäielik Keskkool. Kool kasvas 135 õpilaseni, kelle kasutuses oli neli klassituba. Elektrit majas ei olnud ja õppetöö tehti petrooleumilampide valguses, lampe oli vähe ja need tuli lastel endil kodust kaasa võtta. Juhtus sedagi, et mõni õpilane ei täitnud koolikohustust, kuid siis oli põhjuseks toidu ja riiete puudus. Internaadis elavad õpilased pidid ka oma toiduvaru kodust ise kaasa tooma.

1945. aastast andis kool 7-klassilise hariduse ja õpilaste arv oli 120 ümber. Piirkonnas hoiti au sees rahvatantsu- ja rahvapillimuusika oskusi, kogu õpetajaskond lõi aktiivselt kaasa kultuurimaja tegevustes, tähtsaks peeti ka sporti. 1961. aastal muudeti kool 8-klassiliseks ja novembris 1967 alustati õppetööd uues koolihoones, kus oli ka täismõõtmetega spordihoone. 1988. aastal muudeti kooli 9-klassiliseks ja aastal 1991 nimetati kool Riidaja Põhikooliks. Koolimaja esimesel korrusel töötab lasteaia liitrühm. 2009. aasta kevadsuvel tehti koolis ulatuslik renoveerimine. Tänavu sai kooli uueks nimeks Tõrva kool, jätkatakse 9-klassilise koolina 55 õpilasega.

Pidu üle kesköö

Olgu riigikord või haridussüsteem milline tahes, aga kui külas on kool ja antakse head kooliharidust, siis küla elab. Nii sai seekordne juubelipidu tugeva sideme mineviku ja tulevikuga. Saalis oleva mõnusa meenutustest tulvil jutukõmina katkestas hetkeks ehe koolikellahelin, mis andis märku, et pidu võib alata, ja tekitas nii mõneski hea nostalgiatunde, sest just sellesama helina saatel kutsuti tänaseid vilistlasi, aastatetaguseid õpilasi igapäevaselt koolitundi. Tervituseks sai sõna praegune kooli direktor Maarja Kallis, kes oma mõttekäigus pidas samuti oluliseks seda, milline ajalugu Riidaja koolil on olnud. Koolijuhi tänusõnad said piduliste hulgas olnud varasemad Riidaja kooli direktorid Mare Orav, Ave Rõõm ja kõik kooli töötajad.

Kontsert-aktuski oli omamoodi mineviku meenutus ja samas side tänapäevaga. Praeguse õpilase Eneli Lensmenti esituses rullus luuletuses lahti koolitee, milles igaüks võis just enda loo ära tunda. Publiku ette astus kooli vilistlane Tõnis Taul, kes mängis lugusid Teppo-tüüpi lõõtspillil. „Riidaja polka" mängis lõõtspillil värske vilistlase Marta Purga. Oma kaunist lauluhäält demonstreerisid Birgit Käär-Jalundi ja Merit Letlane ning kõlas ka Grettel Laari ning Siret Letlase duett. Omamoodi mineviku side siingi, sest Grettel on neljandat põlve Riidajas tarkust taga nõudmas.

Rahvatantsu armastust näitas publikule neiduderühm, kus tantsijad on praegused ja endised õpilased ning õpetajatest ja kooli töötajatest koosnev naisrühm. Kogu kontserdi kava oli mõnusalt minevikku ja olevikku siduvalt kokku põimitud luuletekstidega, mida esitas Marta.

Mis pidu see on ilma tordita või sünnipäeva laulu laulmata! Nii toodigi laulu saatel saali tort ja süüdati sünnipäevaküünlad. Pidu jätkus meeleolukalt ansambli Nööp saatel jalga keerutades veel üle kesköögi.

Aitäh kõigile, kes aitasid pidu ette valmistada ja meeleolu luua ning neile, kes kohale tulid!

MUUTUSTE AASTA MEIE VALLA HARIDUSVALDKONNAS

Urmo Reitav, haridusspetsialist

Elame ajal, mil nii maailmas kui meil on toimumas palju muutuseid ja arenguid. Lõppev aasta on meie valla hariduselus olnud üsna murranguline ja muutusterohke. Kuid muutused mitte muutuste endi pärast, vaid jõudmaks kokkulepitud visioonini - Tõrva vallas on tänapäevased arengu- ja õpivõimalused igas vanuses õppijale.

Seljataga on haridusvõrgu ümberkorraldamine. Sügisest tegutseb Tõrva Gümnaasium ja Tõrva Kool (õppekohad Alal, Riidajal ja Hummulis) ühise juhtimise all ning koolijuhi valimine toimus uudsetel alustel. Uus koolijuht on asunud hoogsalt tegutsema ja esimesed tulemused on ka juba saavutatud. Mõmmiku lasteaiaga liitusid Tõrvalille ja Ritsu lasteaiarühmad ning muusikakool tegutseb nüüd päris oma majas. Kõikide uuendustega kohanemine võtab kindlasti aega - meeskondade koostöö, juhtimismudeli toimimine, kodulehtede uuendamised jpm. Ka õigusloomes oleme teinud sammu edasi: vastu on võetud ühtne lasteaeda vastuvõtmise ja munitsipaalkooli määramise kord ning töös on hoolekogude moodustamise ja koolitöötajate kinnitamise korrad. Oleme saanud haridusvõrgu arenguhüppe osas palju head tagasisidet ja tunnustust - vaid sel moel suudame tagada valdkonna kestlikkuse ja kvaliteedi tõusu.

On hea meel tõdeda, et toimumas on regulaarsed haridusjuhtide arutelud, käime ühiselt õppimas teiste omavalitsuste ja haridusasutuste kogemustest, omavaheline infovahetus on toimimas uutel alustel, töötame välja erivajadustega õppijate uut tugisüsteemi, jõustame oma haridusjuhte ja toetame nende arengut. Käesoleval hetkel viime läbi teenistuslikku järelevalvet Tõrva Gümnaasiumis, et hinnata õppe- ja kasvatustegevuse efektiivsust ja õiguspärasust ning personalitööd.

Ka aasta 2024 saab olema muutuste valguses, sest valmivad haridusasutuste uued arengukavad ja õppekavad. Järgmisest õppeaastast hakkab kehtima uus riiklik õppekava, mis seab uued suunised ka meie koolidele. Oleme kaasajastamise protsessiks valinud koosloome teekonna ehk seekord koostame ühiselt oma valla üldhariduse õppekava, mis seab meie koolidele võrdse ja väga hea aluse õppetööks. Õppekava loomine on ajamahukas tegevus - uuendamist vajavad õppimise ja õpetamise mõtestamine, õppija arengut toetava hindamise põhimõtted, õpiväljundite kirjeldamine, ainetevaheline lõiming, õppijate seniste õpikogemuste arvestamine jpm. Samuti on väljakutseks hariduslike erivajadustega õppijate toetamise süsteemi tõhustamine ning selleks kvalifitseeritud spetsialistide leidmine (logopeed, eripedagoog).

Lennart Meri on kunagi öelnud, et "muutuvas maailmas võidab see, kes sellega koos käib ja natukene kiireminigi. Jõuab maailmast ette, oskab ette näha neid probleeme, neid küsimusi, neid lahendusi, mida elu talle seab". Sellest lähtuvalt oleme ühiselt meie valla haridusvaldkonda eestvedamas ja arendamas, et meie õppijatele parimad võimalused luua. Aitäh kõigile, kes on senisel teekonnal andnud oma panuse ja oleme jätkuvalt koostööks avatud!

MEESKONNATÖÖ ON KÕIGE ALUS

Maarja Kallis, koolijuht

Tõrva Kooli ja Tõrva Gümnaasiumi meeskonnad kogunesid kahel erineval augustikuu päeval Mulgi Elamuskeskusesse, et vaim algavaks õppeaastaks valmis panna. Tõrva Kooli Ala, Hummuli ja Riidaja õppekohtade jaoks algas õppeaasta täiesti teistmoodi, aga samas nii tuttavalt - kolme koolimaja ühendamine 2023. aasta kevadel tõi kaasa kolme asutuse meeskondade ühise edasise tee. Iga kool jätkab tööd sarnases rütmis nagu eelmistel õppeaastatel, kuid ühiselt planeeritakse õppetööd ning võetakse ette suuremaid projekte ja väljasõite.

Nii Tõrva Kooli kui Tõrva Gümnaasiumi meeskonnad on algust teinud arengukava loomise protsessidega. Haridusspetsialist Urmo Reitavi juhtimisel loodi Tõrva Kooli missioon, kasutades selleks erinevaid rühmatöö meetodeid, aga ka moodsat tehisintellekti. Tõrva Gümnaasiumi arengukava loomise protsessi veab arendusmeeskond, kelle uuendusmeelsus ja teotahe on suurele tööle alguse andnud.

Väikesed sammud

Pisikesed muudatused õppekohtades suunavad töötajaid üha enam üksteisele toetuma ning üksteist „säraga" nakatama. Õpetajate vestlused kohvitassi taga, koosolekute eel või järel ning ühistel meeskonnapäevadel on selge märk, et kõigi nelja koolimaja töötajatel on ühine soov – õppijate arengu igakülgne toetamine. Üha enam valmistatakse ette lõimitud ülesandeid iseõppimise päevadeks, planeerimisjärgus on lasteaedade ja eelkooli õpetajate koostööpäev, et täpsemini lahti mõtestada, kuidas koolitulijat toetada. Lasteaedadel toimuvad ühised üritused valla teiste lasteaedadega ning detsembris külastatakse koos ka suurt teatrit Valgas – ikka selleks, et lapsed saaksid võimalikult palju kogemusi.

Käesoleva aasta sügisest pakub Tõrva Gümnaasiumis toitlustust P. Dussmann Eesti OÜ. Õppeaasta alguses tekitas uus kord palju segadust - pikad järjekorrad sööklas, üksikud viperused toidu kogustega. Nüüdseks saavad kõik õpilased 1.-12. klassini ning ka kooli töötajad iseteenindusletist täpselt endale sobiva koguse sööki valida, võttes arvesse enda maitse-eelistusi, järjekorrad liiguvad järjest kiiremini ning toidukogused on ka paika loksunud. Õpilastelt küsitud suulise tagasiside põhjal võib väita, et enamik on uue toitlustaja pakutavaga väga rahul.

Tõrva Gümnaasiumis alustasid tugispetsialistid sel õppeaastal tööd ühisel alal. Tugikeskuse eesmärk on õppijatele privaatsema teenuse loomine ning tugispetsialistide efektiivsema töö võimaldamine. Hetkel pakume gümnaasiumi 486-le õpilasele sotsiaalpedagoogi ja psühholoogi teenust ning õpetajaid toetab ning hariduslike erivajadustega õpilastega seonduvat koordineerib HEV-koordinaator. Tõrva Kooli õppekohtades praegu tugispetsialistid puuduvad. Vaatamata mitmetele püüetele kvalifitseeritud personali leida, ei ole hetkel eripedagoogi ega logopeedi ametikohad täidetud. Küll aga on lasteaedades alustatud logopeediliste hindamiste läbiviimisega väljaspoolt maja tulevate spetsialistide toel ning koolide I kooliastmetes on kaasatud väljastpoolt eripedagoogi tuge.

Koostöö partneritega on regulaarne ja järjepidev. Ühised üritused ja projektid Tõrva noortekeskuse ja -tubadega, Päästeametiga jt asutustega ning osalemine erinevates loodusprojektides rikastavad igapäevast õppetööd. Politsei ja lastekaitsetöötajate tugi koolidele ning peredele on tänuväärne – ennetustegevus, sekkumine ning ühised kokkulepped toovad kaasa edu.

Alanud õppeaastast on gümnaasiumi 10.-12. klassi õpilastel võimalus ööbida ka õpilaskodus. Kindlasti annab õpilaskodu gümnaasiumiosale lisandväärtust - selliselt saavad Tõrva Gümnaasiumisse õppima tulla noored ka väljastpoolt Tõrva valda. Hetkel elab õpilaskodus kaks õpilast.

Uus õppeaasta toob kaasa ka uued hoolekogud. Tõrva Kooli hoolekogu liikmeteks said kandideerida kõikide koolimajade kooli- ja lasteaialaste vanemad ning õpetajad. Oluline on ka kogukonna kaasamine, mistõttu osalevad hoolekogude töös ka vilistlaste ning kooli toetavate organisatsioonide esindajad. Tõrva Gümnaasiumi õpilasesindus sai endale uue ruumi, mille planeerimisega hetkel aktiivselt tegeletakse. Õpilasesinduse populaarsus on oluline selleks, et õppijad oskaksid märgata ning saaksid enda ideid ja nägemust igapäevase koolieluga seonduvalt välja öelda. On ju koolimajad eelkõige õpilaste endi jaoks!

ÜITSAINUS
MULGIMAA

Mulgi Kultuuri Instituudi välläanne | Detsember 2023 (nr 86) | www.mulgimaa.ee

Söögikandi aaste tõi põnevit sündmusi ja uusi sõpru

Maaeluministeerium (nüid Regionaal- ja Põllumajandusministeerium) valis keväde Mulgimaa Eesti katessandes söögikandis. Aunimi ja ilmatu suur kahvel tullive Mulgimaale Järvamaalt.

Mulgimaa ja Mulgi Kultuuri Instituut om viimästel aastidel üle Eesti silmä paistan – sai teos soome-ugri kultuuripäälinna rojekt ja akatet Mulgi pudru UNESCOsse viimine. Nõnda ei olegi midägi imeste, et katele suurele ettevõtmisele tulli kolmas kah perrä – Mulgimaa Eesti söögikandis ülessäädmine ja valimine.

Kik nii suure ettevõtmise ürjäs Mulgi Kultuuri Instituudi endine juhateje Grenbergi Ave, kes küll prilla üttegi rojekti ei via, a om iistvedäjil iki toes. Tänu temä tüüle jõud söögikant sii aaste Mulgimaale. Grenbergi Ave ja Mulgi Kultuuri Instituut ollive siikõrd üles säet Villändimaa aaste õpiteo auinna pääle. Ja sügüse, täiskasunuariduse nädälil antigi auind Abjan üle Grenbergi Avele. "Sii auind om vägev kinnitus ja tunnustus UNESCO rojekti miiskonnale suure pühendumise ja tüü iist mulgi perimuskultuuri edesiviimise man. Suur tänu ETKA Andrasele, miu ülessäädjele, UNESCO rojekti miiskonnale ja kogukonnale, kes sel tiikonnal abis ollive. Kindlaste aa ja oia mia mulgi asja edesi," lubas Grenbergi Ave auinda vastu võtten.

"Eesti mängu" lõpusaate võitje sai mulke puult suure auinnakorvi.Kura kätt vaadeten saatejuht Kivistiku Gaute, söögikandi müügipäälik Rae Mae, saate võitje Jagodini Karen, tõise võistleje Pahvi Peep ja Tommy Boy ja tõine saatejuht Kõrsmaa Britt. Pilt: Leibold Kairit/ERR

Kes sis rojekti juhip?

Söögikandi aaste rojektijuhis sai Liivsoni Leana, kes olli rojekti ürgüsen Mulgimaa kige suurembe, Karksi-Nuia kultuurikeskuse, juhateje. Leanal om pallu väärt kogemusi sündmuste kõrraldemise man, ta om ää sõnasäädje ja mudu akkaje nuur naine, kes võtap egät uut rojekti ku ääd võimalust midägi Mulgimaa ääs ärä tetä. Müügipäälikus valiti sellesama luu kirjuteje, Mulgi valla avalige suhete asjatundai, müügitüü-üliõpilane Rae Mae.

Üten Mulgimaa Arenduskoa tüütejide Uibopuu Raili ja Sülla Timmoge sai veebruarin-märtsin valmis kirjutet rojekt ja sii ministeeriumile saadet. Nüid tulli viil uuta, kas Mulgimaa iki valites söögikandis, sest tulli vällä, et meil om võistleje kah.

Aprillikuu tõisen poolen tulli tore uudis – Mulgimaa om Eesti söögikant 2023.

Suur ürjätusepidu

Kähku olli vaja kõrralde ürjätusepidu, kutse vällä saata, ülesastje ja söögipakje otsi. Aiga olli selle jaos pallalt kaits nädälit. Muduki ollime joba ennegi laane tennu, a enne ministeeriumi vastust es ole midägi kindlalt täädä.

Uhkusege võime ütelde, et edimene pidu sai vägev, suur tänu Abja kultuurimajale, kes olli egät pidi abis ja toes. Ollime edimene söögikant, kes kõrrald avaligu peo, millest võisive kik osa võtta. Pidu sai teos 20. mail Abja-Paluoja pargin, kus Mulgimaa ettevõtje paksive oma kaupa, kõlas muusika ja regionaalminister Kallase Madis and ametliguld üle söögikandi nime.

Pidu peetu, tulli edesi tegutse. Rojekti sissi olli kirjutet ulka eri tegemisi, mis olli vaja ellu viia. Kik nii es ole uvve ettevõtmise, rojektige seoti pallu sündmusi, mis ollive joba enne olemen. Suvi läits müüdä kodukohvikide tähe all. Edimesest söögikandist Iiumaalt pääle akanu ää maiguge ullus om üle Eesti laiali lännu ja muduki Mulgimaale kah jõudan, egä kihelkond ja külä kõrraldep suvel oma kandi kodukohvikupäevi. Sii om ju vesi söögikandi veskele, sest läbi oma kanalide saime kaugembe kandi inimesi siia kohvikupäevele kutsu.

Grenbergi Ave sai sügüse Villändimaa aaste õpiteo auinna selle iist, et ta ürjäs Mulgi pudru saatmise UNESCO kultuuriperänduse ulka. Pilt: Õiguse Kaja

Samal aal käis muu tüü edesi. Ihen oodive vestivali ja messi, pääkokke ja söögiaakirjanige reisi, tääbepäevä, artikle ja reklaamitegemise. Ku üits asi valmis sai, sis uut järgmine joba nuka taga.

Mulgi süük – uus ja vana ütenkuun

Sii lause sai söögikandi aaste tunnuslauses. Vana söögi, nagu Mulgi puder, kapsta, kama ja tõise, om mede lavva pääl joba ammu, uus om kik sii, mida teeve mede ettevõtje, ku na segäve omavahel kokku uusi põnevit maike ja oiave vana kah au sihen.

Pääsündmuse, uvve tutvuse ja sõbra

Üits pääsündmus olli kindlaste Eesti Pääkokke Ühenduse katepäeväne reis Mulgimaale augusti lõpuotsan, selle kava panni päämiselt kokku Uibopuu Raili üten Liivsoni Leanage. Oktoobrekuul sai teos Eesti söögiaakirjanige ja pilvepäeviku pidäjide ütepäeväne reis. Neist reisest saive akatuse uvve ütentegemise ja sõprus, mis kestäp kindlaste kavvemb ku mede söögikandi aaste. Mõlembe reisiseltskonna ollive väige lõbusa ja ää meelege uursive ja pruuvsive kikke, mis Mulgimaal pakku olli. Nii ilmusivegi aakirjandusen leheluu, pildiria ja jutu mulgi söögist. Novembrekuul kõrrald Eesti Pääkokke Ühendus päälinnan kige parembide kokke võistelusi, valiti kige paremb nuur kokk, pääkokk ja kige paremb Tallinki laevakokk. Mulgimaa süük olli kik sii aig nättävel. Näituses tarvitive koka söögitegemises Pajumäe talu piimäkaupa ja Kivilõppe Kalamaja perepoig Siimu Timo tei Võrtsjärvest püünet kohast kalasuppi.

Pääle selle viil põneve tele- ja raadjusaate, usutuse ja taskuäälingun kõnelemise.

Muduki ei saa rojektiaastest kõnelden jättä nimetemede kikki mede kambamehi, toetejit ja abilisi. Nii om Muglimaa talude, ettevõtje ja söögikotusse, kes om andan meile tänutähes oma kaupa, võttan vastu külälisi, pakkun süüki mede sündmustel ja seisnu mede rojekti ää käekäigu iist. Oleme tutvust tennu uute tillikside ettevõtetege ja ollu toes vanadele tegijidele. Loodame, et sellest rojektist saave kasu nii Mulgimaa ku mede inimese. Me ei akka siin kikki oma sõpru nimeteme, a oleme neile süämest tänuligu.

Mis edesi?

Ministeeriumi rahage saame rojekti tetä 2023. aaste lõpuni, a üten Mulgimaa Arenduskoage om laan söögikanti edesi viia vähembelt kevädeni ja või-olla, et viil kavvembki. Oleme selges saanu mõtte ja paika pannu tugisamba, kahju oles nüid kohe kik seismä jättä. 2024. aastel saap selges, kas Mulgi puder pandas UNESCO vaimse kultuuriperänduse esindusnimekirja. Põhjusi rojektige edesi minna om viil. Mulgi süük om väärt püüne pääl püsimist ja selleperäst me sedä rojekti viamegi.

Eesti söögikant 2023 – Mulgimaa rojekti jaos annave raha Regionaal- ja Põllumajandusministeerium, Mulgimaa Arenduskoda ja Eesti LEADER meede.

Rae Mae
Eesti söögikant Mulgimaa müügipäälik
Mulgi kiil: Ilves Kristi

Siande tore seltskond olli Perimusmuusika Aita kokku tullu, et oma laulu, tantsu ja pillimänguge avite Mulgimaa laulumängu vilmi pääle võtta. Pilt: Peder Marko

Mulgikiilse laulumängu saive veebi üles

Et edende mulgi keele ja perimuse õpetemist, om Eesti Pärimusmuusika Keskus üten Mulgi Kultuuri Instituudige üles võttan ja kigile vaatemises-kullemises vällä pannu 15 mulgikiilset laulumängu üten nuute ja õppevilmiksidege.

Kik nii Mulgimaalt üles kirjutet aulumängu om peri Eesti Rahvaluule Arhiivist ja nii 15, mis nüid üles saive võet, valis vällä ja õpet selges perimusmuusik Mändmaa Annika. Mänge noodi ja sõna võive kik uvilise ilma rahate alla laadi. "Mulgikiilside laulumänge mõte tulli Kuhi Margitil, kes om tühün Perimusmuusika Aidan. Temä tulli miu manu palvege, et oles vaja mulgi kiilt ja laule lastel ja noortel tutvuste. Sis akas tüü Eesti Rahvaluule Arhiivin, kunkotteld mia otsisi vällä Mulgimaal mängit laulumänge. Lugusi vällä valide olli peris rasse, kuna Mulgimaa om nii suur ja eri kihelkunden om mängu nii viisilt ku sõnadelt erineve. Kigepääld ma valisi vällä laulumängu, mis om vähemp täätu ja erilise, näütüses "Me lääme rügä lõikame" (Paistu kihelkond).

Me ei oles kudaki akkame saanu ilma Laande Alli abite, kes meid mulgi keelege avit. Ruuve aas pakk oma lämmet taret Koppeli Kati. Suures abis olli temä poja Koppeli Juhani lõõtsamäng," sellät Mändmaa Annika.

Mängu võeti vilmi pääle Villändi Perimusmuusika Aidan, kus sai terve pikk pühäbe kokku mängit. Tehniline tüü olli Peder Marko kähen.

"Suure tänu kigil abilistel: Laande Alli, Koppeli Juhan, Koppeli Uku, Allikmäe Kadri ja Samuel, Mändmaa Roosi ja Villem, Kuks Hava, Tiidelepp Miikael, Veinberg Kelly, Kasesalu Elina, Eliise Selisaar, Onni Mingo ja Maur, Hiiob Brett. Nende noorte lust avit väegä selle tüü õnnestumise man.

Laulumängu saive valmis Mulgi Kultuuri Instituudi, Eesti Perimusmuusika Keskuse, Eesti Rahvakultuuri Keskuse, Kultuuriministeeriumi ja Eesti Kultuurkapitali abige.

Nüid kik mängmä, ja kui om vaja õpetemise abi, kutske miut küllä!" ütel Mändmaa.

Mulgikiilsit laulumänge saap kullete, vaadete ja alla laadi Eesti Pärimusmuusika Keskuse kodulehe päält.

YM
Mulgi kiil: Laande Alli

Mulgi kama saap kodun kah tetä

Mulgi kama ek segäkama tääp, süüp ja tiip meist vast egäüits. Mia usu, et suuremb jagu meist tääp, millest kama kokku segätes. A kas sedä kah täädäs, kudas esmalt taluden kamajahu tetti?

Sii aaste sai viis aastet sellest, ku mulgi kama kanti Eesti vaimse kultuuriperänduse nimekirja. Egä viie aaste perrä tulep neid sissikandit kohende. Selleperäst saigi kamajahu tegemine uvveste üle vaadet.

Kamajahu ostetes nüidsel aal poodist ja siast vanaaigset kamajahu tegemist koduden enämb ei ole. A me võtime iki tütrege kodun segäkama tegemise ette ja sii tüü sai vilmi pääle kah võet. Kik sii ettevõtmine olli väige tore, maru põnev ja ariv kah. Ürjätuses olli vaja löüdä kama jaos kik villä. Aitüma talunikel, kelle käest me nii saime! Mulgi kama ek segäkama sissi käive terävillä (kesü, kaar, rügä, nisu) ja kõdravillä (uba, ernes). Kama jaos keedetes, kuivatedes ja jahvatedes egä vili omaette, alla peräst sedä segätes nii jahude kokku ja saias kamajahu. Sedäviis teime me kah, keedime kik villä üitsaaval pehmes, pannime puuahju kujume ja jahvatime egä villä omaette jahus. Me kuivatime villä küll ahjun, a panni pääl, mitte puhtas pühit ahjupõrmandu pääl, nagu vanast tetti. Sedäsi tettu kama olli esieränis ää maiguge ja oopis tõistsugune kui poodist ostet kamajahu. Joba sii tore ahjusuitsune mekk olli äbemede ää.

Moora Aliise kirjutep oma raamatun "Eesti talurahva vanem toit", et kama panti iki tüülistel ja tiilistel üten, sii olli üits kodust ärä olemise süük, näituses einäl või karjan. Miu tüdär reisip kah pallu ja kodust kaugele minekus ole ma talle iki kodutsit süüke üten andan, a selle pääle ei ole viil tullu, et talle kamajahu reisi pääle manu panna. Aga uske või ei, ku ta nüid reisi pääle läits, sis võtt ta mede ütenkuun tettu kamajahu kah üten.

Üteldes küll, et nüidsel aal om meil eri maike rohkemb ku vanast, a mia arva, et vanast oli nii maigu pallu rikkambe ku nüid. Kodun kamajahu tegemine võtap küll ulka aiga, a kel vähätigi tahtmist ja võimalust om, võis sedä iki tetä. Mede puult saap kamategemise vilmike valmis uvve aaste alguses, a senikavva lövväp õpetust Eesti Rahvakultuuri Keskuse kodulehe päält Eesti vaimse kultuuriperänduse nimekirjast nime all "Kama valmistamine ja söömine Mulgimaal" või sis Moora Aliise raamatust. Säält saap rohkemb täädust kama aaluust.

Lõpetuses jaga ma tedege Karksi naise Elmingu Maimu käest kuuldu lugu segäkama saamisest.

Elänu üitskõrd Mulgimaal vaene miis, kes käinu talust tallu tüüd tegemen ja saanu selle iist sedä, mis pernaistel parajaste käeperäst ollu: rüä- või kesväteri, ernit, ube jne. Üitskõrd tennu miis neist terädest pätsikse ja pannu ahju, a sii kujunu kuumage kivikõvas, nõnda et ammas es akka pääle. Sis võttan miis pätsikse, lännu külä pääle ja lasken külänaistel selle jahus jahvate. Sedä jahu raputen ta sis apupiimä sissi, pannu näpuotsage suula kah manu ja ollugi ää süük valmis.

Kenä jõulu-uutmist ja vahvat kama tegemist teile kigile!

Kik nii kuus villä keedeti, kuivatedi ja jahvatedi omaette ärä, et neist sis üits väärt Mulgi kama ek segäkama kokku segäde. Pilt: Põllumäe Mirell

Leskova Piret
Eesti vaimse kultuuriperänduse nimekirja mulgi süüke sissekannete tegije ja ettevõtte Ää Süük OÜ juhateje
Mulgi kiil: Ilves Kristi

Kudas kivi päält võetu kirja kindas saive?

Karksi kandi regilaul ütlep "Kägo läks ärä siita maalta, jätt ta kirja kivi pääle." Säält korjassive selle üles kupja naine, kiltre naine ja aidamihe naine ja kudasive selle peokinda sissi. Peokinnas ei tähende sedä, et nende kinnastege pidul käiti, vaid peokinnas om labakinnas. Siandse uhke kinda kõlvassive kindlaste pidule minnen kah kätte tõmmate.

Karksi ja Alliste kinda koeti ariliguld tumesinitsest ja valgest peeniksest lõngast. Pilt: Kivisilla Eda

Alliste ja Karksi kihelkonden 19. aastesaal koet kinda om tihe ja peenikse kirjage, nõnda et kaugembelt vaadeten paist kindakiri tõeste nagu kivi päält korjat. Eesti Rahva Muuseumin, Villändi ja Eimtali muuseumin om üle-eelmisest aastesaast peri kindit, mida vaadeten ei jõvva ärä imeste, et kudas kudaje siandse küll valmis teive. Kinda luudusen om sadakond või viil rohkembki silmä, tulep ette esiki säändsit kindit, mille mustrejaon om üle 200 silmä. Kolga-Jaanist peri edimene naissuust rahvatäädlane Reiman-Neggo Helmi ütlep oma 27. septembrel 1916 Eesti Rahva Muuseumin peetu kõnen, et Abja kandi kinda om esieräliku kribulise rahutu vurhvige, mes tulep sellest, et neid tetti ülipeeniksest lõngast.

Kinnastel olli 19. aastesaa kommete man tähtis osa. Võip arvate, et mitte egäsuguste kinnastege es passi kosilesi vastu võtta, nii pidive iki ariligest uhkembe oleme. Peenikse kirjage kinnaste kudamine ja tarvitemine võis olla kah uhkuse asi, et näidäte kindakandje kõrgembet seisust ja rikkust. Siaste kinnaste kudamine võtt ju väige pallu aiga ja nii kinda om nagu märk, mis ütlep "Mia kulute selle pääle nõnda pallu aiga ja tüüd selleperäst, et ma ole nii järekas, et või sedä tetä." Pulman jagas pruut kah kümnit kindapaare. Mulgimaal tõmmati viil 19. aastesaa akatusen surnule kinda kätte, mujal olli sii komme joba kadunu. Matustel pidive avvakajuje kindlaste kinda saama.

19. aastesaa talupoja jaos olli elu keskpunkt siisama külä, kunkottal ta elli. Sääl tundsive kik kikki ja üitstõisel oiti silmä pääl. Võip arvate, et samamuudu olli kinnaste kudamisege kah: ku mõni talunaine või -tüdruk oles akanu tõistsugutsit kindit kudame, oles temä pääle viltu vaadetu.

19. aastesaal tetti päämiselt kirjat kindit. Neil kinnastel om ariliguld lühike ranne, a mõnikõrd tetti kah pikembit värvilisi sakilisi randmit. Laba jagu om koet ariliguld tumesinitse ja valge katekõrdse peenikse lõngage. Et kinnas parembini kähen istus, tetti tihtipääle küllekasvatust. Sii, et muster käe külle pääl kokku es passi, es segä kedägi.

Alliste ja Karksi kinnaste päidle om koet mustrese ja ärä lõpetet nagu kindaotski, enämbiste katetahilise kahandusege. Nõndasamate om neil kinnastel ariliguld pikkupidi pääl ütesuguste kirje ria, a om viltutse võrestikuge kindakirju kah.

Käsitüütäädlase om iki küsinu, miandsest lõngast om nii kinda koetu. Kuigi om proovit, ei ole 21. aastesaal eesti lammaste raasit villast nõnda peenikest katekõrdset lõnga saadu, et sellest võis peenikse mustrege tihedit kindit kudade. Selle jaos om parembe kuni 12/2 peenutse vällämaa lõnga.

Arvate võip, et nõnda peenikse mustrege kindit sai Mulgimaal kudade selleperäst, et Alliste ja Karksi kihelkonnan pidäsive mõisnigu meriinolambit, 19. aastesaa edimesen poolen tulligi suur osa sissitulekust just tänu villalammastele, keda peeti päämiselt mõisaten. Edimese meriinolamba tuudi Saksamaalt Eestise 1826. aastel ja neid jagati mitmese mõisase. Sellest aast akas villalamba kasvatus Eesti- ja Liivimaal kähku edeneme. Venemaa riigivalitsus and 1828. aastel Liivimaa mõisapidäjidel lambakasvatuse edendemise jaos 43 000 õberubla ilma rotsendite pikäaalist lainu. Sii olli tolle aa kohta suur summa. Lambakasvatuseäri ja villamüük olli päämiselt mõisnike asi, sest neil ollive suure lammaste karjamaa ja lambalauda, nemä saive palgate lambakasvatuse asjatundjit ja olli olemen kõrraldet villamüük. 1825. aastel luudi Liivimaa Lambakasvatajate Selts ja selle Villändi tüdärseltsi ihenotsan olli Õisu mõisnik Friedrich von Sivers. Tõine meriinolammaste kasvateje olli Riidajest peri mõisnik von Stryck. 1830. aastel anti Tartun vällä tartukiilne meriinolammaste kasvatemise raamat, 1837. aastel tulli Talnan vällä taoline eestikiilne raamat. Nõndaviisi saive eesti suust talupoja kah meriinolammastege tuttaves. Ku ei oles vaja ollu, ei oles maakiilsit raamatit akatu vällä andma.

Meriinolammaste kasvatemine lõppi Eestin ärä 19. aastesaa keskpaigan, ku odav Austraalia lambavill Euruupase ja muduki Eestise kah jõud.

Pääle meriinolammaste villa võiti neid kindit kudade viil tallevillast kedrat lõngage, mis om kah peenemb ja pehmemb.

20. aastesaal tullive suure muutuse: uutmuudu elukõrraldus, vana kombe muutusive või katteve ärä, inimese akassive linna kolime ja maale jõud linnamuud. Kinda käisive nüid päämiselt sporditegemise manu ja peenike näputüü es ole enämb tähtis. Tarvitedi jämmembit vardit ja lõnga, mustrekõrra kahanive tillembes ja muutusive üle Eesti rohkemb ütesugutses. Oma kihelkonna muud es ole enämb tähtis, pääasi, et kinda kähku valmis saas.

21. aastesaal tunneve kudamisemeistre jälle uvi peenikse kirjage Alliste ja Karksi kinnaste vastu. A mure om sellege, et nende kinnaste kudamise jaos ei ole prilla kunnigilt saia peenikest kõrrutet lõnga egä õigit (0,8; 1,0) vardit. Meistre ei anna muduki alla, sedä näitäp näituses sii, et Anu Raua keskuse toetuses tetti mitukümmend paari Karksi ja Alliste kindit ja järest rohkemb võip uulitse pääl kah kivi päält leitu mustridege kindit nätä.

Kivisilla Eda

Magistretüü "Karksi ja Halliste kihelkondade kinnaste kudumise traditsioon 19. sajandist tänapäevani" autor

Mulgi kiil: Ilves Kristi

Tarvastun tetti kesväjahukäkke

Märdikuu keskpaigan koguni ää ulgake vana mulgi söögi uvilisi inimesi Tarvastu käsitüükotta, et ütenkuun käkitegu ette võtta. Üitsjagu naisi ollive ammu aiga tagasi käkke tennu ja söönu, a olli kah neid, kes es ole kesväjahukäkke nännu egä tennu.

Käkitegu vedäsive iist Tarvastu mulgi keele ringi naise ja sii olli üits jagu Eesti söögikant Mulgimaa sündmuste sarjan.

Mede söögiaaluust om täädä, et esieränis Mulgimaal, a Villändi- ja Tartumaal kah om kesväjahukäki ollu peris arilik lihakõrvane, mida tetti külmembel aal, ku joba luume tapeti. Ku surnide engi engiaal kodu oodeti, sis viiti neile kah iki käkke tareotsa pääle.

Raamatust "Ennemustitsel Mulgimaal" saap lugede, et kigepäält keedeti kas lamba- või sialiha pehmes.

Sis võeti raasik rasvatsebet liimi ärä ja panti selle sisse koorit kardule kiimä. Käkitaina jaos võeti kah sedäsama liimi, selle sissi lüüdi üits kanamuna, ku olli, ja kasteti kesväjahust paras taigen. Ku kardule ollive poole pehme, sis akati käkke pääle tegeme: võeti paras jagu käkitaigent piiu, veeritedi ümärikus, litsuti laberikus ja panti patta kardulde pääle kiimä. Patta pidi paneme egä käki esi paika, et na kokku ei kiis.

Kige nooremb käkitegije, kes käkitainast oolege käte vahel veerit, olli seidsmeaastene Elo. Pilt: Ilves Kristi

Käkke om tettu viil mitut muudu: ariligult om na pantu lihakeedu leemi sisse kiimä ja keenust peräst leemi siist vällä tõstetu ja liha kõrva süüdu. Ku luum olli just tapet ja verd olli, panti käkitaina sissi verd kah ja sis olli tegemist verikäkkege. A käkke om esiki piimä sihen keedet. Üle jäänu käki lõigati tõine päev pikuti pooles või seibes ja praaditi või või rasva sihen.

Tarvastun olli käkikausi man mitu kokka ja egälütel olli asjast oma arvamine. Esmalt sai paar siakuuti ärä keedet ja peräst selle leemi sihen käki kah. Et rammu iki rohkemb oles, panti viil võid kah taina sissi. Käki tullive vällä piaaigu nagu peris ja kõlvassive äste koodiliha ja kõrnitsesalti manu. Mitu naist läits peräst joonelt puuti kesväjahu ostma, et kodun kah käkitegu ette võtta.

Käkke käis mekmän

Ilves Kristi

Pilt: https://hotpot.ai/art-generator ja Holtsmanni Piret

Nalla kah

Kolm tiitähist mihe elun:
Usup jõuluvana.
Ei usu jõuluvana.
Om esi jõuluvana.

***

Üits miis kõnelep tõisele: "Tiiat, mia lubasi selle aaste akatusen oma naisele, et mia ei juu enämb üttegi tilka viskit."

"Oi, sis om sul küll rasse aaste ollu," arvap tõine.

"No esmalt olli jah, a nüid ole mia konjakige joba peris äste ärä arjunu."

***

Üleaidne ütlep tõisele: "Kuule, Ats, sia võis vana-aasteõhtu mede poole tulla. Miu tüdär mängip laverit, naine laulap ja kell kümme istume lavva manu süümä."

"Olgu, mia ole kell kümme latsin," lubap üleaidne.

***

Vanaesä küsüp latselatse käest: "Jõulu om tulemen, mes sia kingituses tahat saia?"

"Osta miule mõni vinüüllaat kullemises."

"Ää meelege, pojake, a mia ju ei tää, miande muusika siule miildip," arvap vanaesä.

"Las na annave siule kullete. Ja mis siule ei miildi, sii ostagi," õpetep poiss.

***

Miis õikap elutuast küüki naisele: "Mesperäst säält siast kõrvenu aisu tulep? Egä sa ommeti mede ahjuliha ärä es kõrvete?"

"Ei, pallu ullemb – kokaraamat palasi ärä!" kostap eitunu naine.

***

Jõulukuu akatusen tekkup raamatupoodi akne pääle silt "Osta raamat kohe täembe, sis jõvvat selle enne kinkmist läbi lugede!"

***

Miis naisele: "Kas kuulsit?! Lekksepp, kes mede katusse ärä parand, jäi autu ala!"

Naine: "Irmus lugu! Esiki katusse pääl ei saa ennest enämb kindlalt tunda!"

Uvvembet lugemist

Rükist om tullu Mulkide Almanak nummer 33. Almanakin kirjuteve oma 2023. aaste tegemistest kik Mulke seltsi kogukonna. A täädä saap kah sedä, mes tetäs Eesti Kultuuriseltside Ühendusen, lugede Mulgi Kultuuri Instituudi tüüaastest, selleaastesest Mulgimaa Uhkuse aunime kandjest ja Mulgi segäkoori lauluaastest. Kodukandilugude jaon saap täädust näituses Suburgi Lillist, Kivilõppe koolist, Taagepera raamatukogust, Elme kihelkonna suurmeestest jpm. Saare Ene om kirjuten põneve luu sellest, kudas üits Mulgimaa poisike kasus Õisu mõisan penide man üles ja kudas sellest vilm saas tettu. Vaadete saap kah vanu ja uusi päeväpilte, lugede mulke kirjutet luuletusi ja uuri, miandsit raamatit om mulgi vällä anden. Andas täädust, kes Mulke seltsi liikmidest sii aaste ümärikke sünnipäevi pidäsive ja kes ärä suresive. Almanakki saap osta Mulke seltsist, ku kõlistet toimeteje Mallele tel 508 2319.

Latsele

Vanapaganege sõitmine

Üitskõrd akanu üits miis edimese jõulupühä üüse palvemaja manu mineme. Et ta palvemajast õige kaugel elänu, selleperäst lännu ta sis äste vara mineme.

Saanu tõine tüki maad mintu, sääl sõiten üits saks tõllage talle järgi. Saks jättän mihe kohale jõuden obese seismä, kutsun tedä sõitma ja lubanu palvemaja manu viia. Miis istun kah ilma pikembe jutute pääle ja sõit lännu edesi, nii et lumi tolmas. Nõnda sõiten na ulga aiga ärä, a palvemaja es paista kunnigilt.

Viimäte ütelnu miis omaette: "Jumalisseke, ei saa sii tii kah vahel otsa!"

Vaevalt saanu ta nii sõna suust, ku sõidutii ja saks üten oma obeste ja sõiduriistage ku maa ala vajonu. Endise tõlla asemel löüdän miis ennest tii veeren tundmede paigan lehtlise aava ossa pääl istman.

Nüid sai miis aru, et saks kennigi muu es ole ku vanapagan esi. Vanatühi olli tedä palvemaja manu viimise asemel kodust nõnda kaugele sõiduten, et tal tagasitulekus kaits-kolm päevä ärä kulunu.

E 22627/8 (2) < Tarvastu khk. - Johannes Vaine < Mari

Värvi talvepilt iluste ärä!

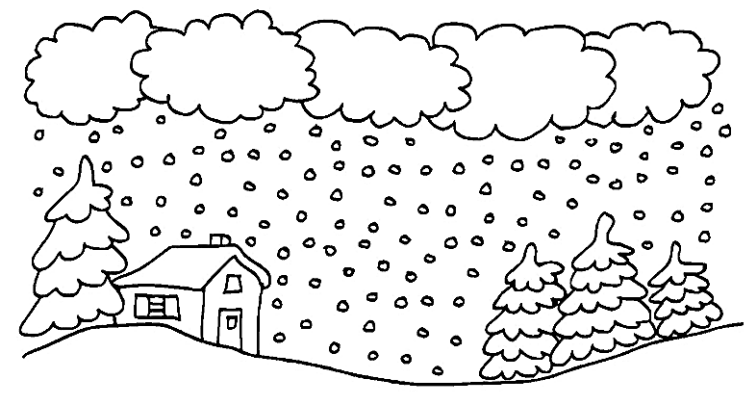

Ruute sissi om ärä paetet 10 lumege seot sõna:

lumeLAUD (suusk), lumeLILL (ülane), lumeMIIS (lumememm), LUMITEME (lumega kattuma), lumeKÜBEN, (lumehelves), lumeANG (hang), lumeLAPI (lumelabidas), lumeLOPS (lörts), lumePOIG (varakevadine jänesepoeg), lumeVALU (lumevalge).

Otsi vällä! Loe edes- ja tagaspidi, alt üles, ülevest alla ja viltu kah!

V	O	B	Ü	L	N	B	I	Ü	L	K	M
S	I	E	R	T	U	J	M	P	S	O	Ä
D	P	Õ	G	N	A	M	V	I	M	U	O
M	A	O	Ü	J	L	L	I	L	S	E	Ö
G	L	M	L	B	E	M	D	T	U	L	I
Ö	B	Ü	D	H	M	G	N	Õ	E	K	P
T	Ä	U	M	O	Ö	I	P	J	Ö	M	I
N	A	E	H	U	R	O	D	M	B	J	E
L	E	Ö	B	U	O	P	Ü	K	O	L	P
J	M	B	J	M	Ü	N	V	A	L	U	O
S	A	G	Ü	E	H	Ä	I	N	B	T	R
H	T	A	S	K	D	K	Ü	G	Õ	N	B

Sääjä sõna õigeste rivvi, sis saat üte vanasõna!

TALVE VÄHÄ SUVEL KU VÄHÄ SIS TUISKU VIHMA.

Mulgi Kultuuri Instituudi välläanne Üitsainus Mulgimaa

Aalehe välläandmist toeteve Eesti Ravakultuuri Keskuse Mulgimaa perimuskultuuri toetemise abinõu, Tõrva, Mulgi ja Viljandi vald.

Toimetus:
e-post: kristi@mulgimaa.ee
toimendei: Kristi Ilves, tel 5344 8176

Toimendusel om voli kirjatükke parande ja lühembes tetä.

MÕMMIKU LASTEAIA TEGEMISED

Lisanna Kaar, lasteaia direktor

Kõik on uus septembrikuus! Nagu öeldakse, siis häid lapsi mahub ikka palju ühte lasteaeda. Nii suurenesime kahe lasteaia laste ja meeskondade võrra. Tere tulemast Ritsu ja Tõrvalille lapsed ja kolleegid!

Uute kolleegidega tuttavaks saamiseks toimus Mulgi Elamuskeskuses kõikide töötajatega meeskonnapäev. Haridusspetsialist Urmo aitas meeskonnapäeva läbi viia, jagades hulganisti vahvaid mõtteid ja ideid, kuidas olla hea ja toetav meeskonnaliige.

Lapsed õpivad vastutust nõukogus

Eelmisel õppeaastal toimus Mõmmiku majas esmakordselt laste nõukogu koosolek, kuhu kuulus igast rühmast vähemalt kaks last, lasteaia direktor ja õppealajuhataja. Toimus põnev arutelu järgmistel teemadel: mis on laste nõukogu, lemmiktegevused õues, ohud õuealal, missuguseid mänguasju lapsed kõige rohkem soovivad õues mängimiseks. Tulemustest valmis iga lapse joonistus "Minu unistuste õueala".

Selle traditsiooniga soovime kindlasti jätkata ja seda kõigis kolmes õppekohas Mõmmikus, Tõrvalilles ja Ritsus. Näiteks saame laste nõukoguga kokku tulla enne tähtsaid sündmusi või suurte inimeste koosolekuid ja arutada, mida me võiksime seal koos ette võtta või mida võiks lasteaia juures veel paremaks muuta. Lapsed õpivad nõukogus oma arvamust avaldama, vastutama, jagama rolle ja tegema koostööd, mis on olulised oskused tulevikuks. Sipsiku rühm Hummuli õppekohast osales laste nõukogus videokõne vahendusel. Tänapäeval, mil on väga palju erinevaid digilahendusi, ei ole enam vahemaa takistuseks. Infotehnoloogia vahendeid kasutades saame alati kaasata meie tegemistesse teiste õppekohtade lapsi ja õpetajaid ning miks mitte ka lapsevanemaid.

Mudilaste meistrivõistlused

27. septembril said kokku meie väikesed sportlased ning panid ennast proovile Mõmmiku lasteaia mudilaste meistrivõistlustel Tõrva Gümnaasiumi staadionil. Meie vallas jagub aktiivseid lapsi kuhjaga - lisaks Mõmmiku lastele kutsusime kohale ka Riidaja, Hummuli ja Ala lasteaiarühmade väikesed sportlased. Kokku osales 224 tubli sportlast!

Selleks, et meie potentsiaalseid tulevikusportlasi ette valmistada rahvusvahelisteks võistlusteks, sai iga rühm loosimise teel oma riigi, keda mudilaste meistrivõistlustel esindati (näiteks Mõmmibeebi rühm esindas Eestit, Kaisukarud võistlesid Ungari lipu all ja Särakarud Poola). Nagu meistrivõistlustele kohane, siis avasime võistlused uhke paraadiga ning liikusime üheskoos Tõrva Gümnaasiumi juurest staadionile. Kõik osalejad olid võitjad ning said endale kaela uhke medali. Meeleolukas spordipäev lõppes vahva diskoga.

Koostöö lastevanematega

Üks paljudest postiivsetest näidetest koostööst lapsevanematega on 28. septembril tähistatud mihklipäev. Lapsed koos õpetajatega külastasid laadaplatsi ning soetasid plaksuraha eest laadakaupa, milleks olid laste toodud aiasaadused. Mõmmikud said lisaks kauplemisele ja maiustamisele mängida ka põnevat aedvilja bingot. Tänu tublidele vanematele oli laadakaup väga rikkalik ja värviline. Kaubaks toodi käsitööleiba, mett, kodukootud mahla ja moosi, erinevaid puu-ja köögivilju. Vaeva oli nähtud kõvasti - suur aitäh tublidele vanematele!

ProgeTiigri abil lasteaiale robootikavahendid

Meie lasteaial õnnestus ProgeTiigri taotlusvooru raames saada lasteaiale erinevaid robootikavahendeid. Õppetegevusi rikastab nüüd koguni kuus erinevat robotit. Robotite valiku tegemisel keskendusime sellele, et kasutegur oleks võimalikult suur. Vahendeid valides arvestasime erinevate teguritega nt: Ukraina lapsed, sõime- ja sobitusrühma lapsed, vahendite pakutavad võimalused. Välja sai valitud järgmised vahendid: Robotkilpkonn, Sphero Indi, TaleBot, Qobo robotigu, Robobloq rong, Mtiny. Kõiki komplekte sai tellitud mitu tükki, et rühmad saaksid neid heaperemehelikult jagada.

Kevadel toimus lasteaias tasuta Haridus- ja Noorteameti poolt läbi viidud ProgeTiigri robootikavahendite lühikoolitus, kus keskendusime uutele robootikavahenditele. Peale koolitust laenutasid õpetajad aktiivselt roboteid ning käesoleval õppeaastal on robotite laenutamine veelgi populaarsemaks muutunud. Lapsed on igal juhul rõõmsad ja digipädevus areneb nii suurtel kui ka väikestel.

Koguperepeod

Koroonast tingitud piirangute lõppedes saime taaselustada koguperepidude korraldamise. Kevadel toimus Tõrva Gümnaasiumi saalis emadepäevale pühendatud koguperepidu "Üht muinaslugu muusikas ma kuulen…", kus osalesid kõik Mõmmiku lapsed ja kollektiiv. Iga rühmal oli üks muinasjutt, millest etendati lõik. Koguperepidude traditsioon sai jätku sel sügisel, kui toimus isadepäeva pidu "Tööd ei karda me, juhhei!". Vanaisa tutvustas lapselapsele erinevaid ameteid, mida rühmad etendasid. Selleks, et ruumi jätkuks ning kõik lapsed maksimaalselt osa saaksid, toimus pidu kahel päeval - ühel päeval Tõrvalille ja Ritsu õppekohad ning teisel Mõmmiku õppekoht.

Kindlasti on plaanid koguperepidude traditsiooni jätkata. Suurel laval esinemine annab lapsele juurde enesekindlust, julgust ja pealehakkamist, mis toetavad lapse arengut.

ARENGUKAVA

Hetkel koostame lasteaiale järgnevateks aastateks uut arengukava. Meie üheks suuremaks eesmärgiks on see, et kõik kolm lasteaeda ja seal olevad lapsed, lapsevanemad ja töötajad tunneksid end ühtse kogukonnana. Esimesed sammud on astutud, aga palju tööd on veel ees.

Kõige tähtsam on loomulikult see, et lasteaed oleks usaldusväärne ja turvaline koht, kuhu lapsevanem tahab oma last tuua. Meil töötab pühendunud ja koostöövalmis meeskond, kes toetab iga lapse arengut parimal võimalikul viisil. See nõuab igapäevast järjekindlat koostööd ja pühendumust kogu meeskonna poolt.

UUS JÄÄTMEVEO PERIOOD ALGAB 1. VEEBURARIST 2024

Tõrva vallavolikogu võttis augustikuus vastu uue jäätmehoolduseeskirja, et muuta jäätmete liigiti kogumine arusaadavaks ja mugavaks tegevuseks. Muudatused hakkavad kehtima 01.02.2024, mil ühes jäätmehoolduseeskirjaga rakendub ka uus korraldatud jäätmeveo kord ning uueks jäätmevedajaks Tõrva valla territooriumil saab AS Eesti Keskkonnateenused.

Info lepingute, veograafikute muutmise ning pakendikoti saamise kohta edastab jäätmevedaja klienditeenindus hiljemalt kuu enne uue perioodi algust. Korraldatud jäätmeveoga liitumine on kohustuslik kõikidele jäätmevaldajatele, kes asuvad korraldatud jäätmeveo piirkonnas.

Mis muutub?

Uus jäätmeveo periood toob kaasa mitmeid muudatusi tekkekohal jäätmete üleandmiseks jäätmevedajale. Üheks oluliseks nõudeks on koguda eraldi ja üle anda toidujäätmed ehk biojäätmed. Kui neid jäätmeid kogumismahutiga üle anda ei soovita, siis on võimalik neid oma kinnistul kompostida. Tiheasustusalal asuvates elamutes võib kompostimiseks kasutada ainult kinnist kompostrit. Hajaasustuses võib köögi- ja sööklajäätmeid kompostida nii kompostriga kui aunas ja seda võib teha koos aia-ja haljastusjäätmetega ühises aunas. Biojäätmete üleandmine on tasuta.

Võrreldes eelmise korraldatud jäätmeveo perioodiga, on lisandunud segapakendite kogumiskohustus kõigil jäätmevaldajatel. Kõik elanikud on kohustatud pakendeid liigiti koguma ja jäätmevedajale üle andma, kasutades selleks siis kas konteinerit või kogumiskotti.

Eramajade elanikud saavad kasutada kogumiskotte ja mugavalt need koduukse juurest graafikujärgsel veopäeval jäätmevedajale üle anda. Kogumiskotid saab jäätmevedajalt ja eraldi nende eest maksma ei pea. Segapakendi tühjendustasu, olenemata jäätmete kogusest, on 0,30 eurot. Kortermajad peavad segapakendid koguma konteinerisse. Alates 10 korteriga korterelamutest ning äri-, tootmis- ja ühiskondlike hoonetega hoonestatud kinnistud, kus tekib klaaspakendit, lisandub kohustus koguda eraldi ka klaaspakendit. Teistel jäätmevaldajatel tuleb klaaspakendid ise viia nõuetekohasesse kogumiskohta.

Korraldatud jäätmeveo raames kogutakse eraldi järgmised jäätmeliigid:

- segaolmejäätmed,
- paber- ja kartongijäätmed,
- (bio)köögi-ja sööklajäätmed,
- (bio) aia- ja haljastusjäätmed,
- segapakendijäätmed,
- klaaspakendijäätmed,
- suurjäätmed.

Vastused saab infopäevadel

Tõrva Vallavalitsus korraldab koostöös MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskusega infopäevad, et vastata kõikidele tekkinud küsimustele. Lehe trükkimineku ajaks on kaks infopäeva juba toimunud, kuid uuel aastal saab osaleda 4. jaanuaril Ritsu kogukonnakeskuses ja 11. jaanuaril Tõrva kinos Koit toimuvatel infopäevadel. Mõlemal infopäeval saab osaleda ka elektrooniliselt Teams keskkonna vahendusel. Lingi liitumiseks leiab Tõrva valla kodulehelt kov.torva.ee.

TÕRVA VALLAS JAGUKS RUUMI ERINEVATELE TAASTUVENERGIA TEHNOLOOGIATELE

Karlis Goldstein,
Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna taastuvenergeetika valdkonnajuht

5. detsembril oli minul Kliimaministeeriumi esindajana koos mitme tuuleparkide potentsiaalse arendajaga võimalus kohtuda Tõrva kinos Koit vallavalitsuse esindajate ja elanikega tuuleparkide teemalisel infopäeval.

On suur rõõm, et hoolimata väga karmidest talvetingimustest ja viiruselainest said üritusest osa paarikümmend inimest ning juttu jätkus ka ametliku osa järel kauemaks. Nii omavalitsuse esindajatel kui elanikel tekkis õigustatult väga palju küsimusi ning kasutan võimalust, et ka lehelugejatele tutvustada enim huvi pakkunuid teemasid.

Eelarvesse 10% lisaks

Tuuleparkide arendamine on oluline mitmel tasandil, kuna see toob kaasa mitmeid majanduslikke, keskkonnaalaseid ja sotsiaalseid kasusid. Esiteks on elekter mitmekesine energiaallikas, mis paneb käima meie kodumasinad, valgustab kodusid ja vähendab puidu põletamist toasooja saamiseks. Kohapeal toodetud ja taskukohaselt kättesaadavat elektrit on mugav kasutada.

Teiseks jagavad tuuleparkide arendajad osa oma tulust tuuleparkide läheduses elavate inimeste ja kohaliku omavalitsusega. Praegu kavas olevad eriplaneeringud võiksid tuua valda lisaks ligikaudu 10% eelarvest. See parandab eluolu ja valla ilmet. Lisaks vajavad tuulepargid insenere, elektrikuid, hooldus-personali ja mitmeid teisi spetsialiste. Samuti luuakse uusi teid ning elektrivõrke, mis loob aluse piirkonna üldisele arengule tulevikus.

Erinevad tehnoloogiad

Kolmandaks, taastuvelektrile üleminek ja energiatõhusamad lahendused puudutavad sarnaselt nii Tõrva elanikke kui inimesi üle maailma. Taastuvelektri tarvitamine vähendab vajadust maavarasid kaevandada, fossiilseid kütuseid töödelda ja transportida ning energiatõhusus asendab olulise osa vaja minevast energiast.

Neljandaks, kohalikul tasandil on kasulik omada erinevaid energia saamise tehnoloogiaid. Teel Tõrvasse torkas silma lumega kaetud päikeseparkide rohkus. Nendest on kindlasti pikkade südasuve päevade ajal jaheda joogi ja söögi pakkumiseks kasu, kuid hetkel hoiab talviti lambid põlemas sadade kilomeetrite kaugusel toodetud elekter. Tuulegeneraatorid võtavad enda alla vähem ruumi kui päikesepargid, toodavad elektrit ka siis, kui päike ei paista, ning nende kõrval on võimalik jätkuvalt metsa kasvatada, põldu pidada ja lasta kariloomadel heina süüa.

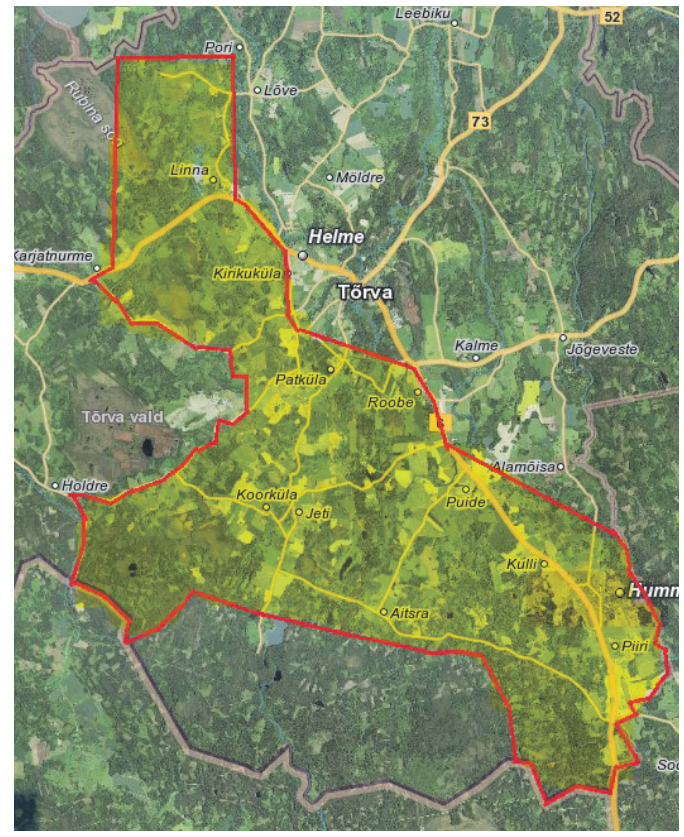

Tõrva valla eriplaneeringu ala asukohaskeem.

Tulevikus võib keskkonnasõbraliku energiatootjana koha sisse võtta tuulegeneraator, milleks soodsad tuuleolud annavad head eeldused. Kokkuvõttes jagub ruumi erinevat laadi tehnoloogiatele, et Tõrva valla elanike energiavajadusi katta. Ahjus praksuvad halud, Õhne jõel pöörlev turbiin, teede veerel mõned päikesepargid ning silmapiiril pöörlevad tuuleturbiini labad.

Info jõulutoetuse ja kommipaki kohta

Tõrva vallas saavad jõulupühade lähenedes tasuta kommipaki kõik lapsed alates 18. elukuust kuni neljanda klassini. Lasteaia- ja koolilapsed saavad kingituse kätte lasteaiast-koolist.

Lapsevanemad, kelle lapsed lasteaias ei käi, saavad kingipaki kätte Tõrva vallavalitsuse sotsiaalosakonnast (Tartu tn 20, Tõrva) alates 7. detsembrist kuni 22. detsembrini esmaspäeviti ja kolmapäeviti kell 13.00 kuni 17.00 või reedeti kell 8.00-12.00.

Tõrva vallavalitsus maksab jõulutoetust kolme ja enama lapsega perele, puudega lapsega perele ning toitjakaotuspensioni saava lapse perele. Toetus makstakse välja ühele vanemale või eestkostjale detsembrikuu vältel. Toetuse suurus on 20 eurot lapse kohta.

Taotlust jõulutoetuse saamiseks saab esitada elektrooniliselt valla kodulehel või digitaalselt allkirjastatuna e-postile: kristi.kiusalaas@torva.ee või tea.tuvikene@torva.ee Kellel ei ole võimalik elektrooniliselt taotlust esitada, palume eelnevalt eelregistreerida kohtumiseks aeg lastekaitse- või sotsiaaltööspetsialistide juurde. Vastuvõtuajad ja telefoninumbrid leiab samuti Tõrva valla kodulehelt.

Jõulutoetuse taotlusi võetakse vastu kuni 28. detsembrini 2023.

TÕRVA TARBIJATE ÜHISTU PANUSTAB KOGUKONDA

Egon Ilisson

Tõrva vallas on palju väga olulisi ettevõtteid, mille tubli tegutsemine toetab piirkonna majandust ning pakub paljudele kohalikele tööd. Nii ka Tõrva Tarbijate Ühistu, kus töötajaid hetkel sama palju nagu liikmeid parlamendis - 101.

Aga mida tähendab kõlav lause ühistu lipukirjal, et see kuulub Eesti elanikele ning mis on liikmete osa selles? Põhjus selleks on väga lihtne ehk ühistu omanikud ongi selle liikmed. Tõrva Tarbijate Ühistul on 1530 liiget, kes valivad enda hulgast volinikud, kes on liikmete esindajad ka nõukogus ja juhatuses.

Tõrva Tarbijate Ühistu juhataja Ilona Osijärve sõnul on ka ühistu kasumi jagamise skeem lihtne. „Ühistu teenitud kasumit liikmete vahel ära ei jaotata, vaid see jääb ettevõttele, et muuta teenuseid paremaks, renoveerida kaupluseid, uuendada tehnoloogiat, aga ka toetada kogukonna jaoks olulisi üritusi," räägib Osijärv, et omanikel ei ole ootust dividendidele ning see ei kannusta neid isekaid otsuseid tegema.

Kogu teenitud raha suunatakse kaubandusvõrgu arendamisse ja kohalike noorte toetamisse. „Põhimõtteliselt, mida rohkem kohalikud meilt ostavad, seda rohkem saame panustada kogukonda," räägib Osijärv erinevusest suurte kaubanduskettidega.

Ala pood on saanud tõeliselt ilusa väljanägemise.

Koostöö väiketootjatega

Üheks Coopi sõnumiks on ka see, et ühistu eelistab alati kohalikke väiketootjaid ning kutsub neid oma kaupa Coopi poodides müüma. Koostöö kohalike tootjatega on meie jaoks oluline, sest see aitab piirkonnas hoida töökohti ja pakkuda klientidele kõige värskemat toitu. Samuti on ka keskkonnajälg sedasi võimalikult väike.

Maakonnas 10 poodi

Tõrva Tarbijate Ühistule kuulub 10 kauplust maakonnas - neli kauplust Valga linnas, kolm kauplust Tõrva linnas ja kolm Tõrva vallas. Maakaupluste ja Tõrva Konsumite asukohad on kujunenud ajalooliselt, Valga Konsum ja Tikste Konsum on valitud pigem juba asukoha pärast.

Lähiajaloos on Tõrva Tarbijate Ühistu pidanud ka poode sulgema. Viimase kümne aasta jooksul on tulnud sulgeda neli kauplust (Pikasilla, Kaarlimäe, Leebiku ja Ritsu) ning põhjuseid on olnud erinevaid. Pikasilla poe sulgemise tingis külastajate vähesus, Kaarlimäe sulgemise otsus tuli koos Tikste poe avamisega, Leebiku kaupluse sulgemise põhjuseks oli nii ostjate vähesus kui ka töötaja pensionile minek. „Hoone, kus Leebiku kauplus asus, oli ka väga halvas seisukorras ja tänaseks on see kortermaja sootuks lammutatud," räägib Osijärv, et paljudes väikestes kohtades on probleemiks ka hooned, milles poed asuvad.

Enne sulgemist ka Tõrva Teatajas palju kõlapinda saanud Ritsu kaupluse mured algasid samuti Tikste Konsumi avamisega, sest ostjad „otsustasid jalgadega" ja tegid peamised ostud linnast. „Tõrva linnas on kaubavalik palju parem ja kuna vahemaad on väikesed, siis sõideti linna. Kohalikust külapoest sooviti pigem vaid leiba, piima, saia," räägib Osijärv, et käive kuivas lihtsalt kokku. „Ritsu kaupluse sulgemine oli väga pikk protsess, käisin ikka mitmed korrad külaelanikega suhtlemas, aga huvilisi, keda teema huvitas, oli maksimaalselt kümme. Ritsu kaupluse puhul olime rendipinnal, hoone vajas remonti ja poe tingimused olid kehvad," tunnistab Osijärv paratamatust.

Tõrva tuli peavõit!

Coopi kliendikaardi omanikud saavad koguda oma ostudelt lotopileteid või boonusraha. Coop Loto loosimistes loositakse välja elektrirattaid, telereid, kodutehnikat ning reisivautšereid, peaauhinnaks on auto. Läinud aastal naerataski õnn meie koduõuel, sest uhiuue Toyota Rav4 võitis tõrvakas Ursula Vahtra.

Teisalt renoveeritakse

Samas on ka mitmeid väikseid maapoode tehtud kenasti korda ja sortimenti suurendatud. Näiteks otsustati Alal teha suurem kauplusereform, sest kohalik kauplushoone/söökla osa oli väga kehvas seisus ja alakasutatud. „Proovisime sinna leida rentnikku, aga see polnud tulemuslik ning kui Eesti Post lõpetas Ala kauplusehoones tegevuse, siis otsustasime kaupluse müügisaali selle arvelt laiendada. Sööklapinnale me rakendust ei leidnud. Kuna hoone seisukord oli halb, otsustasime selle osa majast lammutada ja kaupluse täielikult renoveerida," räägib Osijärv, et poele ei tule kahjuks ka asukoht maantee ääres. „Seoses Wagenkülli läheduse ja Mulgi Elamuskeskuse valmimisega on lisaks kohalikule elanikule ka läbisõitvat klienti. See on ühe väikse maakaupluse jaoks väga positiivne," räägib juhataja, et otsus maja korda teha ja müügipinda laiendada oli igati õige. „Kaupluse käibenumbrid on suurenenud ja kohalike elanike tagasiside on olnud väga positiivne. Kadunud on hirm poe sulgemise pärast ning üks klient ütles, et see on nüüd küla kõige ilusam hoone," on Osijärvel hea meel, et kohalikud on poega vägagi rahul. Ala kaupluse kõrvalt on ühistu sellel aastal renoveerinud ka Hummuli kauplust. Samuti ootab renoveerimine ees Riidaja kaupluse ruume. Ühistu esinaise sõnul on maakaupluste toimimisel suur osa just kohalikel inimestel endil. „Julgen täna väita, et lähiajal pole ohtu, et meie maakauplused võiksid kaduda."

Ühistu suurem projekt järgmisel aastal on ühe uue kaupluse avamine Valgas, samuti ootab uuendamist Tõrva Konsum, kuid selles osas ollakse veel ideede tasandil. „Valga maakond on ühistute vahel jagatud nii, et Otepää piirkonnas tegutseb Elva Tarbijate Ühistu ning Valga ja Tõrva piirkonnas Tõrva Tarbijate Ühistu," räägib võimujaotusest Osijärv. Samas tunnistab juhataja, et maakonna piires uute kaupluste avamine on otstarbekas ainult linnades ja näiteks kaupluseta oleva Koorküla- Holdre kanti plaani laieneda hetkel pole.

Lojaalsed töötajad

Viimasel aastal pole Tõrva Tarbijate Ühistul töötajate leidmisega probleeme olnud ja tööjõuvoolavus on samuti väga väike. „Meie töötajatest pea 70% on töötanud ühistus kauem kui viis aastat. Kõige suurem tööstaaž on 45 aastat," kiidab Osijärv kolleege. Omalt poolt motiveeritakse töötajaid jõulude ja jaanipäeva ajal, tähtsamatel juubelitel, hüvitatakse tervise edendamise kulud jne. „Suvel on võimalus töötajatel kogu perega osaleda Coop Eesti suvepäevadel ja koos kaaslasega saab aastalõpupeol tantsu keerutada. Kindlasti ei unusta me ka oma töötajate lapsi jõulude ajal," mõeldakse juhataja sõnul ka noorematele.

Ning hoolivust ei näidata välja ainult oma töötajate suhtes, vaid märgatakse ka kohalikke tublisid tegijaid spordis ja kultuuris. 2023. aastal sponsoreeriti näiteks Tõrva VK rannavolle etappi, Tõrva kergejõustikupäeva olümpialastega, Mulgi pidu, lastekaitsepäeva ja veel mitmeid vahvaid üritusi. „Sellel aastal toetasime ka loovtöö raames korraldatud noorte üritust rannavolles ja rannajalgpallis. Tõrva Tarbijate Ühistu peamine eesmärk ongi toetada piirkonna noori ja nende tegevusi," toob Osijärv välja noortealgatusi, millega nad hea meelega toetajatena kaasa lähevad. Selle aasta novembrist on Tõrva Tarbijate Ühistu ka Tõrva Jalgpalliklubi A-kategooria sponsor. „Valga maakonna tubli sportlane, kahekordne kurtide maailmameister ja olümpiavõitja Tanel Visnap sai toetuse uueks hooajaks valmistumiseks," lõpetab juhataja pika toetatavate rea.

MUUSIKAKOOLI PUHKPILLIORKESTRILE HÕBEDIPLOM

Thea Leitmaa, *Tõrva Muusikakooli direktor*

11. novembril toimus Türi Kultuurikeskuses Helmut Orusaare nimeline noorte orkestrite konkurss, mis oli pühendatud Eesti väljapaistva trompetisti, dirigendi ja pedagoogi Helmut Orusaare 100. sünniaastapäevale.

Konkursi eesmärgiks on tuua noori puhkpillimängu juurde ja toetada noorte orkestrite tegevust üle Eesti.

Tõrva Muusikakooli algastme puhkpilliorkester (dirigent Bert Langeler) pälvis konkursil hõbediplomi ja Eesti Muusikakoolide Liidu eripreemia.

Esitatav kava pidi sisaldama ühte marssi, ühte kohustuslikku ja ühte koraalilaadset teost.

Orkestreid hinnati koosseisu suuruse järgi neljas grupis ning mängutaseme järgi kolmes kategoorias. Tõrva Muusikakooli orkester osales II grupis (16-30 mängijat). Žürii hindas 100 punkti süsteemis intonatsiooni, artikulatsiooni, dünaamikat, balanssi, rütmi, tempot, muusikalist kujundust, fraseeringut, interpretatsiooni ja kava mitmekesisust.

Igal kollektiivil oli konkursi eel enda ülesseadmiseks ja akustika proovimiseks laval aega viis minutit.

Tõrva Muusikakooli puhkpilliorkester töötab dirigent Bert Langeleri käe all alates 2019. aasta sügisest. Asjatundliku juhi taktikepi all on kiiresti edasi arenenud noorte mänguoskus, arvukatel esinemistel on jagatud esinemisrõõmu ning kogutud esinemisjulgust ja -kogemust. Noor puhkpilliorkester on mõne aastaga kujunenud arvestatavaks muusikakollektiiviks kogu Valgamaal. Möödunud suvel kõlasid orkestri pillilood VII Mulgi peol „Midrilinnu pesä", samuti osales orkester Tallinnas noorte laulu- ja tantsupeol „Püha on maa".

Pühapäeval, 10. detsembril mängis orkester Otepää kultuurimajas advendikontserdil koos Pühajärve-Rõngu puhkpilliorkestriga.

Edu ja musitseerimisrõõmu tublidele orkestrantidele ja dirigendile!

KULTUURIKAVA

- 16.12 kell 18.00 Taulide pööriaja kontsert Torupillitalus.
- 16.12 kell 19.00 jõulupidu Ala rahvamajas.
  Esinevad tantsurühm Viva la Divas ja PS Troika duo.
  Pilet kohapeal 20€.
- 16.12 kell 19.00 jõulupidu Hummuli mõisas. Esinevad Nõtked ja Karvased ning Kalmer Järv. Pilet 15€.
- 17.12 kell 16.00 III advendi kontsert Tõrva kirik-kammersaalis.
  Esinevad naisansambel Hermes ja tantsustuudio Lys.
- 17.12 kell 16.00 Mulgi segakoori advendikontsert
  Mulgi Elamuskeskuses. Pilet 12€.
- 20.12 kell 19.00 Kambja segakoori Läte kontsert
  Tõrva kirik-kammersaalis. Pilet 5€.
- 22.12 kell 10.00-17.00 Jõululaat vanas bussijaamas (kõrtsihoones)
- 22.12 kell 16.00 "Tantsuga talve" Tõrva keskväljakul. Esinevad valla tantsurühmad
- 22.12 kell 21.00 pööriöö pubis Juudas.
  Forgotten Sunrise ja DJ Tamhiis. Pilet 10€
- 24.12 Jõuluvanatuur Tõrva vallas.
- 25.-26.12 jõulud Kaasiku talu loomaaias. Pilet 5€.
- 26.12 kell 16.00 jõulukontsert Tõrva kirik-kammersaalis.
  Metsosopran Monika-Evelin Liiv ja pianist Dmitry Pavlov.
  Pilet 10€/15€.
- 27.12 kell 19.00 Beati Mandolini kontsert ja Tõrva kirik-kammersaali 118. aastapäev. Piletid Piletilevist ja kohapealt 15€/20€.
- 30.12 kell 18.00 kontsert „Helisev Salzburg" Holdre lossis.
  Katrin Lehismets ja Peeter Kaljumäe. Piletid Piletilevist alates 19€.
- 30.12 kell 19.00 aastalõpupidu Riidajas. Laval ansambel
  Elumees ja tantsutrupp Absurda.
  Pilet eelmüügist 15€, kohapeal 20€.
- 31.12 kell 23.30 uue aasta vastuvõtmine Tõrva keskväljakul.
  Uue aasta tantsule kutsub Malmizza.
- 31.12 Särav aastavahetuspidu Lossispaas Wagenküll.

SPORDIKAVA

- 25.12 kell 12.00 jõulumatk Rubina soo rabas ehk ületame räätsadel liikudes „jõulupohmelli". Lisainfo loodusturism.ee
- 26.12 kell 12.00 IX Tour de Tõrva algusega gümnaasiumi pargis.
- 27.12 kell 12.00 suusamatk Wagenküll Taagepera puhkepiirkonnas.
  Lisainfo loodusturism.ee
- 30.12 kell 11.00 uisumatk Rubina soo rabalaugastel.
  Lisainfo loodusturism.ee
- 01.01 uusaasta matk.

Advendiaja algust tähistati üle terve valla

Tõrva keskväljakul avas jõuluootuse aja Tõrva Lauluseltsi segakoori ja Tantsukool HOPi etendatud jõulumüsteerium „Valguse poole", mille lõpetuseks jõulutuled kuusepuul särama lõid. Jõuluhõngulise kontsertkava panid kokku Maie Kala ja Kerli Vessin, jõulutervituse tegi vallavanem Helen Elias.
Tulede särama lüües leidis tee Tõrva keskväljakule jõuluvana koos tublide päkapikkudega, kes lastele kommi ja piparkooki jagasid. Julgemad lapsed said proovile panna ka enda luuletuste lugemise oskuse, et jõululaupäevaks kenasti valmis olla. Suur tänu vahvatele lauljatele ja tantsijatele, naiskodukaitsjatele, Tõnule, Üllele, Valdekole, Lembitule ja kõikidele abilistele selle imelise õhtupooliku eest!
Erinevate üritustega tähistati rahuliku pühadeaja saabumist mitmel pool üle Tõrva valla. Külaseltside poolt korraldatud toredatel koosviibimistel ei puudunud ei jõuluvana, uhked tantsunumbrid ega maitsvad küpsetised.

LEIAME JÕULULAPSELT JULGEOLEKUT

Arvo Lasting

Jõulud kuulutavad meile ühe lapse sündi. Me kõik ootame jõulupühi ja ootame selle ühe lapse sündi ja vaatame selle ühe püha lapse sündi. Kui me vaatame ühe ja sama lapse sündi, siis on meil tema juures vaja rahu ja on vaja vaadata ka üksteist. Meil on vaja teha rõõmu sellele ühele lapsele.

Meie kodumaal ja igas linnas ning igas vallas on jäänud meid palju vähemaks. Ei jätku lihtsalt enam silmapaare. Ning seda vähem jätkub rahvast, kes meil vaataksid selle lapse sündi ja kes vaataksid ka üksteise peale. Igas majas ja igal tänaval on täna vähem inimesi. Kuid meil napib oskust ja tahet vaadata üheskoos rahulikult ja rõõmsalt ühte jõululast ja vaadata üksteist. Mida vähem meid on, seda valusamalt see oskamatus ja hoolimatus ilmneb, seda vähem tundub olevat sõpru, mõttekaaslasi, hingesugulasi. Me peame üheskoos palju hoolsamalt koonduma vaatama seda ühte jõululast ja peame ületama igasugused valusad lõhed meie vahel, sest sellise tähelepanelikkusega toetame ka üksteist rohkem ja tugevdame oma rahva ja oma maa julgeolekut.

Leitakse küll, et ühise vaenlase ilmnemine ka liidab meid omavahel. Kuid ei pea me ühise kurja nähtava vaenlase pärast omavahel leidma toetavat partnerlust. Hea ja armas jõululaps soovib meid omavahel ühendada.

Sageli ühendavad meid ka ühised tuttavad, kes elavad pigem kaugel. Nagu Norras koguneb suur sõpruskond selleks, et koondada meilt sõpru mitmest linnast. Nagu Eestist lähetatud misjonärid koondavad meie tugikogudusi ka omavahelisele tihedamale koostööle. Nii koondab jõululaps meie hõrenevat rahvast ühisele usule ja armastusele. Mitte ainult jõuludeks, vaid kogu aastaks. Ta koondab meid toetama üksteise hingerahu, üksteise tervist, toetama meie ühist julgeolekut.

TEATED

- 17. dets kl 11 jumalateenistus Tõrva Misjonimajas, õpetajad Margo Meri ja Arvo Lasting.
- 24. dets kl 14 jõuluõhtu jumalateenistus Taagepera kirikus.
- 24. dets kl 16 jõuluõhtu jumalateenistus Helme kirikus, laulab Tõrva Lauluseltsi segakoor.
- 25. dets kl 11 I jõulupüha jumalateenistus Helme kirikus, armulaud.
- 25. dets kl 13 jõulu-jumalateenistus Riidaja kirik-kabelis.
- 31. dets kl 16 vana-aasta jumalateenistus Helme kirikus, armulaud.1. jaan kl 11 uusaasta jumalateenistus Helme kirikus.
- 7. jaan kl 11 jumalateenistus Helme kirikus.
- 7. jaan kl 14 jumalateenistus Taagepera kirikus.

Kontaktandmed:

- Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Helme Maarja kogudus
  arvo.lasting@eelk.ee; 5249654; 7633340. Swedbank a/a EE512200001120082428.
- Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Taagepera Jaani kogudus Swedbank a/a EE842200221013466795.
- TÕRVA IMMAANUELI KOGUDUS, torva@kogudused.ee telefon 5170101; panga a/a 884204278621942100.

THKK müüb

Hall lepp 60-65 €
Must lepp 65-70 €
Kuiv küttepuu 30 cm 78-83 €
50 cm 75-80 €
Tel: 56 51820

KÜTTE-KONTOR OÜ

- **OSTAN: korter/kinnistu ca 40 000 €. Tel: 5834 2879**
- **Lühiperioodiline garaaži tööalade rent koos töövahenditega. Rendiperiood alates 1 tund kuni mitu kuud. Lisainfo www.pillitookoda.ee või 5662 3826.**

RAO METALL on rohkem kui 10 aastase ajalooga ettevõte, kes ostab neljas Eesti paigas kokku vanametalli.
TASUTA vanametalli käru kaheks tunniks.

Tõrva teenindusplats
Avatud:
E-R 9-16,
L 10-14,
P Suletud
Kontakt +372 5300 5356
raometall@gmail.com

www.raometall.ee

SA Tõrva Kirik-kammersaal soovib kauneid jõule, rõõmsat aastavahetust ja õnne uuel aastal!
Täname abi ja toetuse eest!
Tõrva VV
Tõrva Tarbijate Ühistu
Tõrva Vallamajanduse töötajad
Heelix Grupp AS
Tõrva Asfalditeenus
K ja M projektgrupp
Virgo Kosemets

Reklaami Tõrva Teatajas
Hinnakiri leitav Tõrva valla kodulehelt, Kirjuta kuldne@kuldne.com
537 369 92

Terminalis jääb

RAHA ROHKEM KÄTTE!

Terminal

Küsi kütusepakkumist juba täna!